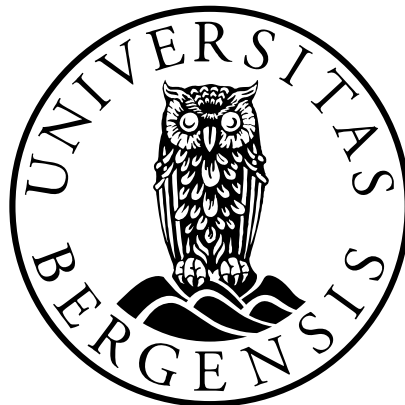

*Barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter
barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd.*

Kandidatnummer: 158410

Antall ord: 14984

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.12.2014

1	Innledning.....	2
2	FNs barnekonvensjon.....	5
2.1	Generelt.....	5
2.2	Barnekonvensjonens rettskilder.....	6
2.3	Barnekonvensjonens enkeltbestemmelser.....	10
2.3.1	En vurdering av innholdet i prinsippet om barnets beste.....	11
2.3.2	Barns selvbestemmelsesrett etter barnekonvensjonen.....	15
3	Forholdet til EMK artikkel 8.....	22
4	Barns rett til selvbestemmelse etter nasjonal rett.....	24
4.1	Innledning.....	24
4.2	Forholdet mellom foreldreansvaret og barns selvbestemmelsesrett.....	24
4.3	Barnevernloven.....	31
4.3.1	Presentasjon av barnevernloven generelt og barnevernloven § 4-4.....	31
4.3.2	Barns rett til å samtykke til hjelpetiltak.....	31
4.3.3	Barns rett til å samtykke til andre hjelpetiltak etter § 4-4 andre ledd når de er mellom 15 og 17 år.....	36
4.3.4	Barns rett til å samtykke til andre hjelpetiltak etter § 4-4 andre ledd når de er mellom 12 og 14 år.....	38
4.3.5	Andre lover som regulerer barns selvstendighet når barnet er under 16 år.....	40
4.3.6	Bør barneverntjenesten tilby hjelpetiltak der de med foreldreansvaret motsetter seg tiltaket.....	42
5	Avsluttende merknader.....	43
	Litteraturliste.....	45
	Vedlegg.....	51

1 Innledning

Problemstillingen jeg tar opp er barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd.

Bakgrunnen for at jeg ønsket å skrive om barns selvbestemmelsesrett i forbindelse med hjelpetiltak er den usikkerhet som eksisterer rundt barns rett til å samtykke til hjelpetiltak. Stang har i sitt arbeid avdekket at mange barn ikke får den hjelpen de har rett til av barneverntjenesten ”...fordi foreldrene nekter å samarbeide, og det er uklart om det lønner seg for barneverntjenesten å legge opp sak for fylkesnemnda”.¹ Ved å skrive om oppgavens problemstillingen vil jeg belyse hvor grensene for barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd går.

I oppgavens innledning behandler jeg FNs barnekonvensjon.² Ved å behandle konvensjonen for seg selv oppnår jeg den fordel at behandlingen blir mer oversiktlig og grundig. De drøftelsene jeg gjør innledningsvis av barnekonvensjonen refererer jeg til underveis i oppgaven. Jeg har valgt å fokusere på enkelte av barnekonvensjonens bestemmelser på grunn av deres særlige betydning for oppgavens problemstilling. Jeg drøfter først barnekonvensjonens art. 3 hvor ”the best interests of the child shall be a primary consideration” (”barnets beste [skal] være et grunnleggende hensyn”).³ Dette har betydning for den videre drøftelsen hvor jeg spør om det kan innfortolkes en rett til selvbestemmelse i art. 12. Barnekonvensjonens bestemmelser har betydning for forståelsen av den nasjonale lovgivningen ved at barnekonvensjonen ”skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning” jf. menneskerettsloven § 3, jf. § 2 nr. 4

For å gi drøftelsene av barnekonvensjonen og dens innvirkning på nasjonal forvaltnings- og domspraksis mer tyngde kommer jeg i kap. 3 inn på forholdet til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK).⁴

¹ Elisabeth Gording Stang, *Det er barnets sak (2007)* s. 397.

² Convention on the Rights of the Child of 20. November 1989

³ Oversettelsene av barnekonvensjonens engelske tekst er hentet fra den norske versjonen av konvensjon.

⁴ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4. November 1950.

Etter barnekonvensjonen behandler jeg foreldreansvaret etter barneloven § 30. Hensikten er å gjøre rede for grensen mellom de med foreldreansvarets rett til å ta avgjørelser på vegne av barnet og når barnet kan ta avgjørelsen selv. Utfallet av redegjørelsen vil ha betydning for drøftelsen av barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd.

I behandlingen av oppgavens problemstilling støter jeg på utfordringer knyttet til barnekonvensjonens rettskilder og de nasjonale rettskildene.

Barnekonvensjonen håndheves ikke av et autoritativt organ med mulighet til å avsi bindende avgjørelser, men følges opp av barnekomiteen. Jeg har valgt å presentere barnekonvensjonen rettskilder i kapittel 2.2, hvor jeg gjør rede for noen av disse utfordringene.

De nasjonale lovbestemmelsene som er aktuelle for oppgavens problemstilling har i liten grad gjennomgått materielle endringer siden vedtakelsen. De opprinnelige forarbeidene til barneloven av 1981 og barnevernloven av 1992 er av den grunn fremdeles relevante. I de opprinnelige forarbeidene har ikke lovgiver vurdert forholdet til barnekonvensjonen. De utfordringer dette medfører for våre konvensjonsforpliktelser kommer jeg nærmere inn på.

Etter endring av Grunnloven i 2014 er det i § 102 grunnlovfestet at "[e]nhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon", mens barnets rett "til å bli hørt" og hensynet til "barnets beste" er grunnlovfestet i § 104. Lønningutvalget fremhever at rettighetsfestingen av barns rettigheter i Grunnloven "vil kunne ha en sterk politisk og symbolsk betydning".⁵

Spørsmål om barns samtykke og selvbestemmelsesrett etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd er ikke spørsmål som til nå har kommet for Høyesterett. Jeg har undersøkt avgjørelser fra tingrettene og lagmannsrettene uten at jeg har funnet avgjørelser som kommer direkte inn på oppgavens problemstilling. Jeg har i mine undersøkelser ikke funnet avgjørelser fra Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som angår oppgavens problemstilling. Drøftelsene må ses i lys av at mine undersøkelser tyder på at doms- og forvaltningspraksis ikke har tatt stilling til barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd.

⁵ Dokument 16 (2011-2012) Rapport til Stortingets presidentskap fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven s. 189 (Lønningutvalget).

Emnet reiser flere interessante problemstillinger som jeg har vært nødt til å avgrense mot.

I oppgaven behandler jeg barnekomiteens rettskilder, og kommer i den anledning indirekte inn på enkelte av konvensjonsbestemmelsenes selvkraft. Jeg avgrenser imidlertid mot en direkte behandling av selvkraft.

Ved å drøfte barns selvbestemmelsesrett er medbestemmelsesretten en nærliggende og tidvis overlappende rettighet. For å kunne fokusere på selvbestemmelsesretten avgrenser jeg mot å behandle medbestemmelsesretten. Jeg avgrenser av samme grunn mot en behandling av spørsmål som angår barns rett til å avslå hjelpetiltak som de med foreldreansvaret og barneverntjenesten ønsker igangsatt.

Det foreligger i dag et høringsforslag om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i barnevernloven.⁶ Siden forslaget ikke uttaler seg om tema som direkte gjelder oppgavens problemstilling har jeg valgt å ikke komme inn på dette høringsutkastet.

⁶ Høringsnotatet finnes på nettsiden: <http://www.regjeringen.no/pages/38844769/Hoeringsnotat.pdf>

2 FNs barnekonvensjon

2.1 Generelt

Før jeg går nærmere inn på det konkrete innholdet i barnekonvensjonens bestemmelser vil jeg kort gjøre rede for hvilken virkning konvensjonen tillegges i norsk forvaltning- og domspraksis.

FNs barnekonvensjon ble ratifisert av Norge i 1991 og senere inkorporert i 2003.

Barnekonvensjonen følges opp av barnekomiteen jf. del II av konvensjonen, og særlig art. 43. Etter art. 44 nr. 1 forplikter partene seg til å oversende ”reports on the measures they have adopted with a view to giving effect to the rights recognized herein and on the progress made on the enjoyment of those rights” (”rapporter over de tiltak som de har vedtatt og som iverksetter rettighetene anerkjent i konvensjonen, og om den fremgangen som er gjort når det gjelder å nytte godt av disse rettighetene”) til barnekomiteen. I Norge sender blant annet Barneombudet, Forum for barnekonvensjonen og Norsk senter for menneskerettigheter inn supplerende rapporter til barnekomiteen.⁷ Barnekomiteen har på bakgrunn av de innsendte rapportene god oversikt over hvordan barnekonvensjonen etterlevs i Norge.

Myndighetenes plikt til å følge opp barnekonvensjonens rettigheter fremgår av art. 4. Myndighetene må ”...undertake all appropriate legislative, administrative, and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention.” (”...treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, og andre tiltak for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjonen.”).

Det fremgår av menneskerettsloven at barnekonvensjonen har forrang etter § 3 jf. § 2 nr. 4. Konvensjonsstrid kan foreligge der det er uoverensstemmelse med nasjonal lovtekst og konvensjonstekst. Konvensjonsstrid kan i tillegg foreligge når nasjonale myndigheters praksis ikke er i overensstemmelse med det som følger av barnekonvensjonens rettskilder.

⁷ Det fremgår ikke av barnekonvensjonen at disse organene kan sende inn supplerende rapporter. Barnekomiteen tar på tross av dette de supplerende rapportene i betraktning.

Se Lucy Smith i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørhold og Kirsten Sandberg *Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge*, 2. utgave, 2. opplag 2013 (Oslo 2012) s. 22 (Referert som Smith 2012).

2.2 Barnekonvensjonens rettskilder

I dette kapittelet vil jeg vil gjøre rede for de rettskilder som anvendes i barnekonvensjonen og deres rettskildemessige vekt.

Utgangspunktet ved tolkningen av barnekonvensjonenes artikler er konvensjonstekstens ordlyd.⁸ Konvensjonens ordlyd vil i mange tilfeller være vid, og Søvig uttaler at "[l]est isolert, vil konvensjonsbestemmelsene nær aldri være i strid med norske lovregler".⁹

Som ved annen konvensjonstolkning er barnekonvensjonens gjenstand og formål sentrale i den tolkningen som gjøres.¹⁰

På bakgrunn av myndighetenes innsendte rapporter etter art. 44 nr. 1 kan barnekomiteen i sin tilbakemelding "make suggestions and general recommendations" ("fremme forslag og generelle anbefalinger") jf. art. 45 bokstav d. Høyesterett fremhever i Rt. 2001 s. 1006 at "[u]ttalelser fra FNs barnerettighetskomite som har tilsyn med FN-konvensjonen om barns rettigheter, er imidlertid av interesse".¹¹

Etter at "General Discussions Day"¹² er gjennomført kommer barnekomiteen med et sluttdokument. På generelt grunnlag uttaler Søvig at sluttdokumentet kan gi "betydningsfulle tolkningsbidrag",¹³ men på bakgrunn av at de ikke har fulgt samme prosedyre som de generelle kommentarene "kan diskusjonsdagene etter mitt skjønn ikke ha like stor gjennomslagskraft som disse".¹⁴

I fortsettelsen kommer jeg inn på barnekomiteens General comments (generelle kommentarer) som rettskilde. Denne rettskilden behandler jeg mer utførlig av den grunn at det i stor grad henvises til rettskilden.

Som et resultat av diskusjons- og temadagene kan barnekomiteen komme med generelle kommentarer ut over det som er hjemlet i barnekonvensjons art. 45 bokstav d. Disse hjemles i art. 43, nr. 8 som henviser til at "[t]he Committee shall establish its own rules of procedure"

⁸ Jørgen Aall, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 3. utgave 2011, 2 opplag 2013, (Bergen 2011) s. 36.

⁹ Karl Harald Søvig – "Utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett". *Det juridiske fakultets skriftserie, UiB nr. 115 2009* (Bergen 2009) s. 38

¹⁰ Rt. 2009 s. 1261, avsnitt 89 (Uttalt av mindretallet, men temaet er ikke omstridt). Smith (2012) s. 25.

¹¹ Rt. 2001 s. 1006, s. 1016.

¹² "General discussions Day": <http://ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/DiscussionDays.aspx>

¹³ Søvig (2009) s. 37

¹⁴ Søvig (2009) s. 37

(“[k]omiteen fastsetter sine egne prosedyreregler”). Barnekomiteen har gjort dette i ”[p]rovisional rules of procedure”.¹⁵ Regel nr. 73 gir barnekomiteen grunnlag til å avsi generelle kommentarer. Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD)¹⁶ viser til barnekomiteens generelle kommentarer i sine avgjørelser, som igjen styrker de generelle kommentarenes rettskildemessige verdi.¹⁷

Ved at det ikke finnes en autoritativ domsmyndighet som overvåker barnekonvensjonen er det særlig relevant å undersøke hva nasjonale rettskilder uttaler om de generelle kommentarenes rettskildemessige verdi.

I Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) legger departementet til grunn at ”...domstolene vil vise tilbakeholdenhet med å sette til side lovbestemmelser eller vedtak, så lenge disse bygger på en forsvarlig tolkning av konvensjonen. Dette gjelder særlig hvis den aktuelle konvensjonsbestemmelsen er vag eller formålspreget og den norske lovbestemmelsen gir uttrykk for verdiprioriteringer”.¹⁸

I Ot.prp. nr. 104 uttaler departementet at ”[d]e generelle kommentarene som FNs barnekomité utgir er verdifulle retningslinjer for tolkningen av konvensjonen og anvendelsen av konvensjonen. FNs barnekomité er det ekspertorgan som tolker barnekonvensjonen. Det bør derfor legges relativt stor vekt på disse uttalelsene ved tolkning og anvendelse av konvensjonens bestemmelser i praksis”.¹⁹

I Rt. 2009 s. 1261 behandlet Høyesterett spørsmålet om den rettskildemessige vekten av en uttalelse i generell kommentar nr. 6²⁰. Saken gjaldt gyldigheten av et vedtak om å ikke omgjøre avslag om opphold på humanitært grunnlag for en enslig mindreårig gutt. Høyesterett delte seg i et flertall og et mindretall, 4 mot 1. Flertallet uttalte at ”[d]et avgjørende vil likevel være hvor klart den må anses å gi uttrykk for overvåkningsorganenes forståelse av partenes forpliktelser etter konvensjonen”.²¹ Sentralt var om uttalelsen måtte ses som en ”tolkningsuttalelse” eller om den hadde karakter av å være en ”tilråding”. Viktig ellers er om den generelle kommentarens uttalelse ”passer på det aktuelle faktum og rettsområde”.

¹⁵ Barnekomiteens tredje tilleggsprotokoll.

¹⁶ The European Court of Human Rights

¹⁷ EMDs dom 3. oktober 2014 *Jenuesse* mot Nederland avsnitt 74. Stang (2007) s. 348 med videre henvisninger.

¹⁸ Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) Om lov om endring av menneskerettsloven mv. s. 26.

¹⁹ Ot.prp. nr. 104 (2008-2009) Om lov om endring i barnelova mv. s. 26.

²⁰ General Comments No. 6 (2005), Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (UN doc. CRC/GC(2005/6).

²¹ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 44.

Flertallet legger opp til at den konkrete vekten av uttalelser i de generelle kommentarene må vurderes i det enkelte tilfelle.

Mindretallet fokuserer i sitt votum på behovet for å sikre "...felles tolkningsreferanser".²² Barnekomiteens generelle kommentarer kommer "...normalt i stand på grunnlag av samarbeid med andre organisasjoner, og er basert på brede høringsprosesser. De uttrykker derfor en forankret og gjennomarbeidet konvensjonstolkning, som er bygget på en helhetlig forståelse av reglene i lys av konvensjonens og de enkelte rettighetens gjenstand og formål".²³ Mindretallet synes i større grad en flertallet å anerkjenne barnekomiteen betydning som det organ som er best egnet til å sikre felles tolkningsrammer som igjen er en forutsetning for at "rettighetene rent praktisk lar seg gjennomføre".²⁴

Mindretallet mener videre at barnekomiteens generelle kommentarer normalt må forventes å bli lagt til grunn av FNs andre organer, som igjen styrker de generelle kommentarenes rettskildemessige verdi.²⁵

Bendiksen og Haugli kritiserer flertallets manglende vekting av barnekomiteens generelle kommentar nr. 6.²⁶ Forfatterne fokuserer på at "[b]arnekomiteen er det organ som er mest kompetent til å gi autoritative fortolkninger av konvensjonen".²⁷ I den grad Høyesterett ikke i større grad anerkjenner barnekomiteens uttalelser vil dette være "en uheldig utvikling i lys av ønsket om barnekonvensjonen som en levende og viktig kilde i arbeidet for å fremme barns rettigheter".²⁸ Forfatterens uttalelse synes å være i samsvar med mindretallet i Rt. 2009 s. 1261.²⁹

Rt. 2012 s. 1985 gjelder gyldigheten av avslag på asyl og opphold for en barnefamilie. Flertallet³⁰ viser til Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 35 til 44 om bakgrunnen for de generelle kommentarene og den rettskildemessige betydningen av de generelle kommentarene. Flertallet i Rt. 2012 s. 1985 kom til at barnekomiteens generell kommentar nr. 6 ikke kunne

²² Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 89.

²³ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 89.

²⁴ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 89.

²⁵ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 89, mindretallet.

²⁶ Bendiksen og Haugli (2010) s. 67-68.

²⁷ Bendiksen og Haugli (2010) s. 67

²⁸ Bendiksen og Haugli (2010) s. 68.

²⁹ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 89.

³⁰ Høyesterett delte seg med 14 mot 5 stemmer i spørsmålet om barnekonvensjonen.. Rt. 2012 s. 2039 støttet flertallet i Rt. 2012 s. 1985.

gis anvendelse utenfor sitt angitte virkeområde.³¹ Spørsmålet om generell kommentar nr. 6 som rettskilde kom på bakgrunn av dette ikke på spissen i flertallets votum.

Mindretallet i Rt. 2012 s. 1985 nærmet seg spørsmålet om vedtakets gyldighet fra en annen synsvinkel. Fremfor å gå veien om generell kommentar nr. 6, og rekkevidden av denne, går mindretallet direkte inn på en vurdering av barnets beste vurdert opp mot barnekonvensjonens art. 3 nr. 1. I avveiningen mellom innvandringshensyn og hensynet til barnets beste fremgår det at mindretallet i større grad ønsker å styrke hensynet til barnets beste utover det flertallet legger til grunn i sitt votum.³²

De refererte høyesterettsdommene gjelder spørsmål hvor hensynet til barnets beste er blitt stilt opp mot innvandringsregulerende hensyn. Høyesterett har karakterisert det som et ”rettsområde preget av vanskelige avveininger av utpreget politisk karakter”.³³ På dette rettsområde er hensynet til barnets beste og innvandringsregulerende hensyn ”to sentrale motstående hensyn”.³⁴ Spørsmål om innvandringskontroll synes å være et rettsområde som skiller seg fra de fleste andre rettsområder. Mindretallet i Rt. 2009 s. 1261 anerkjenner i stor grad barnekomiteens kompetanse til å utvikle barnekonvensjonen og på den måten sikre felles tolkningsreferanser.³⁵ Det er grunn til å tro at dette hensynet i større grad vil komme til syne utenfor de områder hvor innvandringsregulerende hensyn gjør seg gjeldende.³⁶

Juridisk teori tilkjenner barnekomiteens generelle kommentarer relativt stor vekt. Smith fremhever at ”[d]isse generelle kommentarene gir god veiledning om bestemmelsenes innhold og bør benyttes som en viktig kilde for tolkning av barnekonvensjonen”.³⁷ Andersen påpeker at ”General Comments må normalt gis særlig stor vekt ved tolkningen av barnekonvensjonens bestemmelser. Søvig uttaler ”[b]arnekomiteens generelle kommentarer bør ha stor gjennomslagskraft”³⁸, men presiserer at ”[e]n uttalelse i en generell kommentar har større gjennomslagskraft jo mer utfyllende argumentasjonen er, og jo mer spesifikk den tar opp tematikken som skal prøves”.³⁹ Barnekomiteens generelle kommentarer synes med dette å

³¹ Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 137

³² Rt. 2012 s. 1985 avsnittene 186-187, 190-194 og 199.

³³ Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 110.

³⁴ Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 110.

³⁵ Rt. 2009 s. 1261, avsnitt 89

³⁶ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 89. Se fotnote 55 vedrørende verdien av hensynet til barnets beste.

³⁷ Smith (2012) s. 25.

³⁸ Søvig (2009) s. 37,

³⁹ Søvig (2009) s. 37

måtte tillegges stor betydning der barnekomiteens vurderinger er tilstrekkelig konkrete og utfyllende.

Den neste rettskilden som vurderes er EMD.

Det er ingen domsmyndighet som følger opp barnekonvensjonen. Ved at rettighetene i EMK er gjort nærmere rede for i EMDs avgjørelser er EMK på flere punktet bedre utviklet en barnekonvensjonen.⁴⁰ Det er grunn til å tro at EMD vil få økt betydning som tolkningsbidrag etter hvert som de fortsetter å referere til barnekonvensjonen i sine avgjørelser.⁴¹

Barnekonvensjonens tredje tilleggsprotokoll trådte i kraft 14. april 2014.⁴² Med dette fikk barnekonvensjonen en ny rettskilde. I tillegg til å representere en ny rettskilde er det grunn til å tro at barnekomiteens mulighet til å behandle individklager med tiden vil påvirke den rettskildemessige vekten av de øvrige rettskildene. Grunnen er at barnekomiteen antagelig vil benytte avgjørelsene i individklagene direkte i sine generelle kommentarer og i sine tilbakemeldinger til medlemslandene etter art. 45 bokstav d.

2.3 Barnekonvensjonens enkeltbestemmelser

Barnekonvensjonen setter barns rettigheter i fokus. I innledningen til konvensjonen står det at ”...the child, by reason of his physical and mental immaturity, needs special safeguards and care...” (“...barn på grunn av sin fysiske og psykiske umodenhet har behov for spesielle beskyttelsestiltak og særlig omsorg...”).

Barnekonvensjonen art. 1 definerer barn som ”every human being below the age of eighteen years” (“ethvert menneske under 18 år”). Etter art. 2 er det statene som ”shall respect and ensure the rights set forth in the present Convention” (“skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjonen”). Hvordan dette skal gjøres fremgår av art. 4.

⁴⁰ Søvig (2009) s. 42.

⁴¹ Se oppgavens kap. 3.

⁴² Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure, A/RES/66/138 åpner for at Barnekomiteen kan behandle individklager. Tilleggsprotokollen er pr. nå ikke ratifisert av Norge.

2.3.1 En vurdering av innholdet i prinsippet om barnets beste

Fokuset på barnets beste har økt de senere årene. Barnekomiteen kom med generell kommentar nr. 14⁴³ om barnets beste i 2013 og Norge grunnlovsfestet hensynet i Grunnloven § 104 andre ledd i 2014.

I barnekonvensjonen går hensynet til at "...the best interests of the child shall be a primary consideration" ("barnets beste skal være et grunnleggende hensyn") frem av art. 3 nr. 1. Barnets beste er av barnekomiteen utpekt som et av fire grunnleggende prinsipper konvensjonen som brukes for "...interpreting and implementing all the rights of the child..."⁴⁴.

De som forpliktes etter art. 3 nr. 1 er "...public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies..." ("...offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer..."). At formuleringen ikke nevner foreldre eller verger var et bevisst valg.⁴⁵ Hensynet til barnets beste kommer direkte frem i art. 18 nr. 1 som forplikter de med foreldreansvaret til at "[t]he best interests of the child will be their basic concern". ("[b]arnets beste skal for dem komme i første rekke"). Der hensynet til barnets beste ikke kommer direkte frem forpliktes de med foreldreansvaret indirekte ved at konvensjonens øvrige bestemmelser tolkes i lys det grunnleggende prinsippet som fremgår av art. 3 nr. 1.

I fortsettelsen vil jeg klargjøre det nærmere innholdet av barnekonvensjonens art. 3 nr. 1.

Hensynet til barnets beste skal vurderes "[i]n all actions concerning children" ("[v]ed alle handlinger som berører barn").

Ordlyden "[i]n all actions" ("[v]ed alle handlinger") tilsier at bestemmelsen gjelder der en positivt foretar seg noe. Barnekomiteen har definert dette begrepet ytterligere ved å uttale at "(t)he word "action" does not only include decisions, but also all acts, conduct, proposals, services, procedures and other measures"⁴⁶. Barnekomiteen inkluderer i begrepet handlinger

⁴³ General comment No. 14 (2013), on the rights of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para, 1)

⁴⁴ General comment No. 14, avsnitt 1. Jeg har valgt å ikke oversette uttalelsene til barnekomiteen.

⁴⁵ General comment No. 14, avsnitt 25.

⁴⁶ General comment No. 14, avsnitt 17.

også "(i)naction or failure to take action and omissions".⁴⁷ Barnekomiteens tolkning av art. 3 nr. 1 tilsier at hensynet til barnets beste skal vurderes der barneverntjenesten velger å ikke iverksette hjelpetiltak.

Barnekomiteens tolkning gir art. 3 nr. 1 et vidt virkeområde. Dette forsterkes av at det er tilstrekkelig til å falle inn under vilkåret "concerning" ("berører") at et tiltak har "an effect on an individual child... even if they are not the direct targets of the measure".⁴⁸

Spørsmålet videre er hva som ligger i formuleringen at barnets beste skal være "a primary consideration" ("et grunnleggende hensyn") jf. art. 3 nr. 1.

Ordlyden tilsier at barnets beste skal være blant de viktigste hensynene i saken. Denne formuleringen strekker seg kortere enn det opprinnelige forslaget, hvor hensynet til barnets beste skulle være det "paramount consideration" ("overordnede hensyn").⁴⁹ Bakgrunnen for valget av "primary consideration" ("grunnleggende hensyn") var at det skulle være rom for andre tungtveiende interesser i tillegg til barnets beste.⁵⁰

Barnekomiteen forstår det at hensynet til barnets beste skal være "a primary consideration" som at hensynet til barnets beste "may not be considered on the same level as all other considerations".⁵¹ Barnekomiteen begrunner standpunktet med "the special situation of the child: dependency, maturity, legal status and, often, voicelessness".⁵²

Høyesterett har ved flere anledninger uttalt seg om vektingen av hensynet til barnets beste. I Rt. 2012 s. 1985 uttaler Høyesterett at "...hensynet til barnets beste skal veie tungt".⁵³

Høyesterett presiserer at "hensynet til barnet skal være et grunnleggende hensyn, men det er ikke det eneste og heller ikke alltid det avgjørende hensynet". Valget av formuleringen "primary consideration" innebar at "...det også skulle være rom for andre tungtveiende

⁴⁷ General comment No. 14, avsnitt 18.

⁴⁸ General comment No 14, , avsnitt 19

⁴⁹ Trude Haugli i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørhold og Kirsten Sandberg, *Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge*, 2. opplag 2013 (Oslo 2012) s. 54 (Referert som Haugli 2012). I art. 21 er hensynet til barnets beste et "paramount consideration" ("overordnet hensyn")

⁵⁰ General comment No. 14 avsnitt 39, Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 135, Haugli (2012) s. 54.

⁵¹ General comment No 14, avsnitt 37

⁵² General comment No. 14, avsnitt 37

⁵³ Rt. 2012 s. 1985, avsnitt 134.

interesser”.⁵⁴ Høyesterett har i flere dommer vektlagt innvandringsregulerende hensyn på en slik måte at barn har fått avslag på asyl og oppholdstillatelser.⁵⁵

Spørsmålet videre er hvordan myndighetene skal gå frem for å klargjøre innholdet i barnets beste. Jeg har i fremstillingen valgt å fokusere på myndighetene. Grunnen er at oppgavens problemstilling i størst grad retter seg mot vurderinger barneverntjenestene må gjøre. Momentene er likevel relevante for vurderingen de med foreldreansvar må foreta.

Barnekomiteen uttaler at ”[a]ssessing the child’s best interests is a unique activity that should be undertaken in each individual case in the light of the specific circumstances of each child or group of children or children in general”.⁵⁶ Hvilke momenter som er aktuelle å vurdere avhenge av den enkelte sak. Barnekomiteen peker blant annet på omstendigheter som ”age, sex, level of maturity, experience... social and cultural context... presence of parents... quality of the relationships between the child and his or her family...”.⁵⁷ Hva som er barnets beste vil med andre ord avhenge av de konkrete omstendighetene i den enkelte sak.

I Rt. 2010 s. 1313 uttalte Høyesterett seg om hvordan art. 3 nr. 1, kommer til anvendelse ved å fastslå at ”[a]v bestemmelsen følger det... en plikt til også i slike saker å avklare hva som er barnets interesser og hvordan disse kan ivaretas, og til å trekke resultatet av disse vurderingene sentralt inn i beslutningsgrunnlaget”.⁵⁸ Uttalelsen synes å gi uttrykk for et standpunkt som er i samsvar med barnekonvensjonen.

En forutsetning for at en kan foreta den vurderingen som Høyesterett legger opp til i Rt. 2010 s. 1313 er at en i tilstrekkelig grad klargjør hva som er barnets beste. Haugli uttaler at ”...det bør stilles krav til innhenting av aktuell forskning, studier, statistikk og kartlegging på området for at de beslutninger som treffes, skal kunne sies å være kunnskapsbaserte”.⁵⁹ Hva som vil være til barnets beste vil en kunne komme frem til ved å innhente generell kunnskap, men hvor det er klart at denne må ses i sammenheng med det enkelte barn. En slik tilnærming vil være viktig i saker etter barnevernloven, hvor det kan være uklart om og eventuelt hvilket hjelpetiltak som vil være til barnets beste.

⁵⁴ Rt. 2012 s. 1985, avsnitt 135.

⁵⁵ Rt. 2009 s. 1261, Rt. 2012 s. 2039, Rt. 2012 s. 1985 og Rt. 2013 s. 449. Hensynet til barnets beste vil ventelig bli styrket ved vedtakelsen av ny forskrift, se

<http://www.dagbladet.no/2014/12/06/nyheter/politikk/innvandring/samfunn/asylpolitikk/36603086/>

⁵⁶ General comment No. 14, avsnitt 48

⁵⁷ General comment No. 14, avsnitt 48

⁵⁸ Rt. 2010 s. 1313, avsnitt 13.

⁵⁹ Haugli (2008) s. 53.

Barnekomiteen kommer i generell kommentar nr. 14 inn på rollen til ”legislative bodies” (”lovgivende organer”) etter art. 3 nr. 1. Barnekomiteen er klar på at ”[t]he right of the child to have his or her best interests assessed and taken as a primary consideration should be explicitly included in all relevant legislation”.⁶⁰ At barneloven kom før barnekonvensjonen ble ratifisert og at barnevernloven kom rett etter ratifikasjonen kan medføre en utfordring ved at forholdet til barnekonvensjonen ikke er vurdert.

Vedrørende den juridiske argumentasjonen uttaler barnekomiteen at ”...any decision concerning the child or children must be motivated, justified and explained”.⁶¹ Barnekomiteen utdyper kravet med at avgjørelser ”should state explicitly all the factual circumstances regarding the child, what elements have been found relevant in the best-interests assessment, the content of the elements in the individual case, and how they have been weighted to determine the child’s best interests”.⁶² Dersom vedtaket avviker fra barnets synspunkt ”...the reason for that should be clearly stated”⁶³ og der løsningen unntaksvis ikke er til barnets beste må ”...the grounds for this must be set out in order to show that the child’s best interests were a primary consideration despite the result”.⁶⁴ Det er en forutsetning at en foretar disse vurderingene på et lavest mulig nivå i myndighetens organer for å sikre at hensynet til barnets beste får den gjennomslagskraften som hensynet er ment å ha.

Barnekomiteen har i sine ”suggestions and general recommendations” til Norge etter art. 45 bokstav d kommet med flere anbefalinger (uttrykt bekymring) for å sikre at hensynet til barnets beste blir bedre ivaretatt. Dette ved at barnets beste blir ”appropriately integrated in all legal provisions as well as in judicial and administrative decision-making procedures, including those related to family... care issues”.⁶⁵ Dette kan ses i sammenheng med at lovgiver i mindre grad har vurdert hensynet til barnets beste i spørsmål knyttet til oppgavens problemstilling.

⁶⁰ General comment No. 14, avsnitt 31

⁶¹ General comment No 14, avsnitt 97

⁶² General comment No. 14, avsnitt 97

⁶³ General comment No. 14, avsnitt 97

⁶⁴ General comment No. 14, avsnitt 97.

⁶⁵ Committee on the Right of the Child, Fifty-third session, 11-29 January 2010, concluding observation: Norway, CRC/C/NOR/CO/4 (Barnekomiteens avsluttende merknader til Norges 4 rapport), avsnitt 23. Committee on the Right of the Child, twenty-fourth session, 28. June 2000, concluding observation: Norway, CRC/C/15/Add.126 (Barnekomiteens avsluttende merknader til Norges 2 rapport), avsnitt 22.

Artikkel 3 skal tolkes dynamisk.⁶⁶ Ved å se art. 3 nr. 1 i sammenheng med konvensjonens øvrige rettigheter vil en i større grad kunne gjøre rede for hensynet til barnets beste etter art. 3 nr. 1

2.3.2 Barns selvbestemmelsesrett etter barnekonvensjonen

Fokuset på barns rett til å bli involvert i spørsmål som angår dem har fått økt oppmerksomhet. Barnekomiteen kom i 2009 med generell kommentar nr. 12 om "[t]he right of the child to be heard".⁶⁷ I Norge valgte lovgiver i 2014 å grunnlovsfeste barns rett til medbestemmelse i Grunnloven § 104 første ledd.

Barnekonvensjonens art. 12 gir uttrykk for selvstendige rettigheter, men er i tillegg utpekt av barnekomiteen som et av konvensjonens fire grunnleggende prinsipper.⁶⁸ Dette medfører at bestemmelsen skal bli "...considered in the interpretation and implementation of all other rights".⁶⁹

Jeg vil først vurdere om barnekonvensjonens art. 12 åpner for at barn kan ta egne beslutninger.

Art. 12 gir barn som er "capable of forming his or her own views the right to express those views freely" ("i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter").

Ordlyden i art. 12 gir kun en rett for barn til å gi uttrykk for sine synspunkt.

Spørsmålet videre er om det er grunnlag for å tolke teksten utvidende i lys av konvensjonens øvrige rettskilder slik at den i en viss utstrekning gir barn rett til selvbestemmelse.

Barnekomiteen fremhever at "... the Convention, like all human rights instruments, must be regarded as a living instrument, whose interpretation develops over time".⁷⁰ Barnekomiteen åpner for at konvensjonen kan tolkes dynamisk i lys av samfunnsutviklingen.⁷¹

⁶⁶ General comment No. 14, avsnitt 1 og 11

⁶⁷ General comment No. 12 (2009), *The right of the child to be heard*.

⁶⁸ General comment No. 12, avsnitt 2.

⁶⁹ General comment No. 12, avsnitt 2.

⁷⁰ General comment No. 8, The right of the child to protection from corporal punishment and other cruel or degrading forms of punishment avsnitt 20.

⁷¹ Smith (2012) s. 26 legger til grunn samme standpunkt.

Selv om barnekonvensjonen skal tolkes i takt med samfunnsutviklingen må en forholde seg til barnekonvensjonens rettskilder. Hvor langt en kan bevege seg fra ordlyden må vurderes i det konkrete tilfelle i lys av rettskildene.

Barnekomiteen har åpnet for selvbestemmelsesrett på ulike områder i sine generelle kommentarer.

Om forholdet mellom art. 12 og foreldreansvaret i art. 5 uttaler barnekomiteen at "[t]he more the child himself or herself knows, has experienced and understands, the more the parent, legal guardian or other persons legally responsible for the child have to transform direction and guidance into reminders and advice and later to an exchange on an equal footing [jevnbrydige]".⁷² At barnekomiteen legger opp til at forholdet mellom barnet og de med foreldreansvaret utvikles slik at de er jevnbyrdige tilsier at de ikke lengre kan ta beslutninger over hodet på barnet.

Barnekomiteen fremhever videre at "[t]here might be situations where "protection" factors affecting a child (e.g. which may imply limitation or restriction of rights) need to be assessed in relation to measures of "empowerment" (which implies full exercise of rights without restriction)".⁷³ Uttalelsen til barnekomiteen synes å legge opp til en avveining mellom to hensyn. Så lenge det ikke foreligger beskyttelseshensyn synes barnekomiteen å åpne for at barnet selv tar avgjørelsen.

I nasjonal juridisk teori har flere uttalt seg om forholdet mellom barnekonvensjonens art. 12 og barns selvbestemmelsesrett.

Sandberg⁷⁴ mener at "[a]rtikkel 12 går derimot ikke så langt som til å gi barnet rett til selvbestemmelse"⁷⁵, uten at hun nærmere begrunner standpunktet. Søvig er enig med Sandberg i at art. 12 etter sin ordlyd ikke regulerer retten til selvbestemmelse. Søvig fremhever at "BK som helhet (se særlig art. 5 og 14 og prinsippet om barnets gradvise utvikling) bygger på et grunnsyn om at barn i takt med alder og modenhet selv skal treffe beslutninger i saker som angår dem, selv om noen avgjørelser er så inngripende at de må utstå til myndighetsalderen. Ventelig vil derfor rettsutviklingen på sikt innfortolke en rett til

⁷² General comment No. 12, avsnitt 84 og General comment No. 14, avsnitt 44. Oversettelsen av "jevnbrydige er fra norske oversettelsen av General comment No. 14, avsnitt 84.

⁷³ General comment No. 14, avsnitt 83

⁷⁴ Nåværende leder av barnekomiteen.

⁷⁵ Kirsten Sandberg i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørhold og Kirsten Sandberg *Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge*, 2. utgave, 2. opplag 2013 (Oslo 2012) s. 91 (Referert som Sandberg 2012)

selvbestemmelse på visse punkter i art. 12”.⁷⁶ Andersen er av den oppfatning at barnekomiteen vil gi barn selvbestemmelsesrett etter art. 12 i saker som har stor betydning for barnet, men hvor denne begrenses i saker som er sammensatte og kompliserte.⁷⁷ Det synes nærliggende at barnekomiteen vil åpne for at barn skal kunne ta sine egne beslutninger der det ikke foreligger åpenbare grunner til at ansvaret skal gis de med foreldreansvaret.

Barnekomiteen har tatt til orde for å gi barn rett til å avgjøre spørsmål etter andre bestemmelser enn art. 12. Spørsmålet er om dette kan være et tolkningsbidrag som tilsier at barn bør kunne ta egne beslutninger etter art. 12.

Art. 16 omhandler barns rett til vern mot ”arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation” (”vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme”). Barnekomiteen uttaler at ”(a)dolescents deemed mature enough to receive counselling without the presence of a parent or other person are entitled to privacy and may request confidential services, including treatment”.⁷⁸ Barnekomiteen åpner her for at barn kan samtykke til å motta behandling uten at de med foreldreansvar informeres om dette.

Barn gis også selvstendige rettigheter etter art. 13-15.⁷⁹

Å innfortolke en rett til selvbestemmelse i art. 12 medfører usikkerhet med tanke på selvbestemmelsesretten innhold, på hvilke områder den gjelder og rekkevidden av retten der den gjelder. Denne usikkerheten medfører at myndighetenes ”margin of appreciation” er større med tanke på rettens innhold.⁸⁰ Ventelig vil barnekonvensjonens rettskilder med tiden oppklare usikkerhetene rundt barns selvbestemmelsesrett.

Barnekonvensjonen skal forstås som en helhet. Hensynet til konsekvens og harmoni tilsier at retten til en begrenset selvbestemmelse innfortolkes i art. 12.

I den neste delen av oppgaven vurderer jeg rekkevidden av barns selvbestemmelsesrett ved å se nærmere på de øvrige vilkårene i art. 12.

⁷⁶ Søvig (2009) s. 46.

⁷⁷ Njål Wang Andersen, ”Ungdoms rett til selvbestemmelse og medvirkning” s. 18. Bergen: Universitetet i Bergen 2011. Vedlegg til NOU 2011:20 *Ungdom, makt og medvirkning*.

⁷⁸ General comment No. 4 (2003), Adolescent health and development in the context of the Convention on the Rights of the Child, avsnitt 11. Se også avsnitt 32 og 33.

⁷⁹ Høstmælingen (2012) s. 126 flg. kommer inn på barns selvstendighet i disse bestemmelsene.

⁸⁰ Aall (2011) s. 144 flg. vedrørende EMK.

Ordlyden i art. 12 forplikter "[p]artene" ved myndighetene. De med foreldreansvaret forpliktet av art. 12 ved at prinsippet bestemmelsen gir uttrykk for brukes som tolkningsmoment ved forståelsen av konvensjonens øvrige rettigheter.⁸¹

En forutsetning for rettighetene i art. 12 er at barnet er "capable of forming his or her own views". Ordlyden tilsier at barnet i ikke ubetydelig grad selv evner å reflektere over saken.

Barnekomiteen forutsetter at barnet i utgangspunktet er i stand til å danne egne synspunkt.⁸² Komiteen uttaler at "[i]t is not necessary that the child has comprehensive knowledge of all aspects of the matter affecting her or him, but that she or he has sufficient understanding to be capable of appropriately forming her or his own views on the matter".⁸³ Andersen uttaler i denne sammenheng at "[d]et forventes ikke med dette at barnet har evne til å danne seg synspunkter om selve det spørsmålet som skal avgjøres. Det vil være tilstrekkelig at barnet har evne til å mene noe av betydning i saken".⁸⁴ Ved å ikke legge listen for høyt vil en i større grad inkludere barn i beslutninger som angår dem. Verdien av å høre barnet fremkommer blant annet i EMD dommene *Kutzner* mot Tyskland⁸⁵ og *Sommerfeld* mot Tyskland.⁸⁶ EMD legger i disse dommene vekt på at å høre barnet er av sentral betydning for sakens opplysning.

Hvilken vekt en skal legge på barnets mening avhenger av hva som ligger i "due weight in accordance with the age and maturity of the child" ("behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet").

Av ordlyden "due weight" følger det at barnets synspunktet skal gis en passende vekt.

I denne vurderingen er det er to terskler som skal vurderes, "age" (alder) og "maturity" (modenhet). Det legges opp til en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.⁸⁷

Barnekomiteen uttaler at barns forståelsesnivå ikke alene kan avgjøres på bakgrunn av barnets alder. I tillegg må en ta i betraktning at "...information, experience, environment, social and cultural expectations, and levels of support all contribute to the development of a child's

⁸¹ Sandberg (2012) s. 101.

⁸² General comment No. 12, avsnitt 20

⁸³ General comment No. 12, avsnitt 21

⁸⁴ Andersen (2011) s. 35. Sandberg (2012) uttaler seg i samme retning, s. 99.

⁸⁵ EMDs dom av 26. februar 2002 *Kutzner* mot Tyskland avsnitt 77.

⁸⁶ EMDs dom av 8. juli 2003 *Sommerfeld* mot Tyskland avsnitt 72.

⁸⁷ General comment No. 12, avsnitt 29

capacities to form a view”.⁸⁸ Faktorer som går direkte på barnet som ”[t]he physical, emotional, cognitive and social development...”⁸⁹ er sentrale i denne sammenheng. Barnets forståelsesnivå styrkes ved erfaringer som bygges opp over tid. De andre rettighetene i barnekonvensjonen er med på å styrke opp om denne utviklingsprosessen.

Rt. 2006 s. 1308 gjaldt overprøvelse av et vedtak om omsorgsovertakelse. Spørsmålet var om jenten som var 14 år og 11 måneder skulle få flytte hjem til moren sin. Jenten uttrykte at hun ønsket å flytte hjem. Høyesterett uttalte at hun hadde ”... krav på å bli lyttet til og tatt alvorlig. Etter min mening må det legges stor vekt på hennes oppfatning, men avgjørende alene kan den ikke være. Hennes mening må holdes opp mot en vurdering av den risiko hun utsettes for ved at omsorgen for henne overlates til mor”.⁹⁰ Omstendighetene i saken synes å være komplekse med potensielt store konsekvenser for jentens videre utvikling. På bakgrunn av dette kom Høyesterett til at hennes mening ikke kunne være utslagsgivende. Høyesterett knyttet ikke vurderingen til barnekonvensjonens art. 12, men er i samsvar med vurderingen som gjøres etter art. 12.

Hva som vil være en ”due weight” (”behørig vekt”) vil naturlig måtte knyttes sammen med det den aktuelle saken omhandler.

Barnekomiteen fremhever at ”[t]he greater the impact of the outcome on the life of the child, the more relevant the appropriate assessment of the maturity of that child”.⁹¹

Denne vurderingen må ta sikte på å avklare barnets modenhet. Der barnet har en nær tilknytning til saken og utfallet vil kunne ha stor betydning for barnet er det rimelig at det legges økt vekt på barnets mening. Høyesterett synes i tillegg å legge større vekt på barnets mening der den er sterk og vedvarende, fremfor der den er flyktig.⁹² Etter en konkret vurdering vil det kunne være passende at barnet erkjennes selvbestemmelsesrett.

I enkelte saker vil barnet kunne oppleve sterke lojalitetsutfordringer. I saker hvor lojalitetsutfordringer gjør seg gjeldende kan saken kompliseres og konsekvensene av mulige valg mer uoversiktlige. For Høyesterett har disse problemstillingene gjort seg særlig gjeldene

⁸⁸ General comment No. 12, avsnitt 29

⁸⁹ General comment No. 14, avsnitt 83

⁹⁰ Rt. 2006 s. 1308, avsnitt 60.

⁹¹ General comment No. 12, avsnitt 30

⁹² Rt. 2005 s. 624, avsnitt 40 og Rt. 2006 s. 1308 hvor barnets klare ønske var å flytte hjem.

i saker om tilbakeføring.⁹³ Det er viktig at barnevernet tar innover seg at barns lojalitet til andre parter kan ha betydning for hvilke krav som stilles til barnets alder og modenhet.

I vurderingen som foretas av barnets alder og modenhet er det sentrale om ”barnet er i stand til å overskue konsekvensene av sitt eget syn, og hvilke mot hensyn som gjør seg gjeldende. Det er altså barnets evne til å foreta et informert valg som må vurderes”.⁹⁴

For å kunne uttale meg nærmere om hva som ligger i ”due weight” (”behørig vekt”) vil jeg knytte vurderingen mot innholdet i foreldreansvaret jf. art. 5 og art. 18.

Etter art. 5 er det de med foreldreansvaret som skal ”... provide, in a manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention” (”gi det veiledning og støtte, tilpasset dets gradvise utvikling av evner og anlegg, under barnets utøvelse av rettighetene anerkjent i denne konvensjonen”).

Etter art. 18 nr. 1 er de med foreldreansvaret gitt ”the primary responsibility for the upbringing and development of the child” (”hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling”).

Utøvelsen av foreldreansvaret skal ta hensyn til at ”[t]he best interests of the child will be their basic concern” (”[b]arnets beste [skal] for dem komme i første rekke”) jf. art. 18. Dette er en begrensning de med foreldreansvaret må hensyn til ved utøvelsen av foreldreansvaret.

I foreldreansvaret natur ligger det i følge barnekomiteen at barnet trenger støtte og veiledning for å ”...compensate for the lack of knowledge, experience and understanding of the child ...”.⁹⁵ Barnekomiteen understreker at bakgrunnen for foreldrenes rettigheter og plikter er ”...that this is to enable the child to exercise his or her rights and requires that direction and guidance are undertaken in a manner consistent with the evolving capacities of the child”.⁹⁶ Om foreldrene ikke tilpasser veiledningen og støtten underveis vil dette kunne medføre negative konsekvenser med tanke på barnets utvikling.

⁹³ Rt. 2004 s. 999, Rt. 2005 s. 624 og Rt. 2006 s. 1308 er noen eksempler.

⁹⁴ Andersen (2011) s. 41.

⁹⁵ General comment No. 12, avsnitt 84

⁹⁶ General comment No. 12, avsnitt 91.

Frem mot myndighetsalderen vil det være til barnets beste at han eller hun selv treffer egne beslutninger på gitte områder i større og større grad. I saker hvor utfallet vil ha liten og ingen egentlig virkning må en forvente at selv unge barn vil kunne fatte beslutningen selv. Denne erfaringen vil være betydningsfull for barnets utvikling.

Jeg legger til grunn at myndighetene vil ha vid ”margin of appreciation” ved de vurderinger som foretas rundt barns selvbestemmelsesrett. Selvbestemmelsesrett etter barnekonvensjonen vil etter dette være snever før nye presiserende tolkningsbidrag avklarer innholdet i art. 12.

3 Forholdet til EMK artikkel 8

Barnekonvensjonen retter seg mot barn og er tilpasset til at det er barnet som verns. Utover dette har barn tilsvarende vern som andre etter EMK som gir vern til ”everyone” (”alle”) jf. art. 1.

Når det gjelder barnevernrettslige spørsmål dukker disse hovedsakelig opp i forbindelse med EMK art. 8. Av art. 8 fremgår det at ”[e]veryone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence”. (”[e]nhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse”). Denne ordlyden er nær likelydende med Grunnloven § 102 første ledd.⁹⁷

I behandlingen av oppgavens problemstilling er det aktuelt å spørre om barnets rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven strider mot rettighetene til de med foreldreansvarets etter EMK art. 8.

EMD har i flere dommer oppstilt et sterkt vern for foreldrene.⁹⁸ I nyere tid synes det å ha skjedd en dreining hvor hensynet til barn vektlegges i større grad. Dette vises i vurderingene EMD gjør, samt at de i økende grad refererer til barnekonvensjonen ved vurderingen av det nærmere innholdet i EMK art 8.⁹⁹

EMDs økte fokuset på barns rettigheter kom til uttrykk i *K.T. mot Norge*.¹⁰⁰ Kravene til å igangsette undersøkelsessak måtte ikke undergis så strenge vilkår at de gikk ut over barnets rett til vern mot omsorgssvikt.¹⁰¹

I *Sahin mot Tyskland*¹⁰² kom EMD inn på forholdet mellom foreldre og barns motstridende interesser.

Domstolen fremhever at de nasjonale myndighetene ”...should strike a fair balance between the interests of the child and those of the parents and that, in the balancing process, particular importance should be attached to the best interests of the child, which, depending on their

⁹⁷ EMK art. 8: ”korrespondanse”- Grunnloven: ”kommunikasjon”.

⁹⁸ Søvig (2009) s. 43 og Lena R.L. Bendiksen og Trude Haugli, *Sentrale emner i barneretten*, Oslo 2014 s. 46

⁹⁹ *Nunez mot Norge*, Strasbourg, 28. juni 2011 avsnitt 84. *Jenuesse mot Nederland* avsnitt 74. I NOU 2008:9 Med barnet i fokus, vedlegg 2, kapittel 3.2. redegjør Søvig for EMDs økte bruk av barnekonvensjonen. Stang (2007) s. 348 flg. Lucy Smith, ”Nyere utvikling i barneretten”, *Tidsskrift for Familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2008 s. 84-94 (91)..

¹⁰⁰ EMDs dom av 25. september 2008 *K.T. mot Norge*.

¹⁰¹ *K.T. mot Norge* avsnitt 63.

¹⁰² EMDs dom av 8. juli 2003 *Sahin mot Tyskland*

nature and seriousness, may override those of the parents”.¹⁰³ EMD tar til orde for at barnets interesse kan være sterkere enn foreldrenes interesse.

EMD kom i tillegg med følgende uttalelse: ”In particular, a parent cannot be entitled under Article 8 to have such measures taken as would harm the child’s health and development”.¹⁰⁴

Spørsmålet om barnets mulighet til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd må ses i sammenheng med hvordan de med foreldreansvaret involveres.

Barneverntjenesten kan tilby hjelpetiltak som skjer i de med foreldreansvarets hjem og som forutsetter aktiv deltagelse fra dem. Dette gjelder hjelpetiltak som Multisystemisk terapi (MST) og Parent Management Training Oregon (PMTO). Det er klart at slike tiltak kan krenke de med foreldreansvarets personlige rettigheter etter EMK art. 8.

Der hjelpetiltaket ikke involverer de med foreldreansvaret personlig vil vurderingen være ulik. Hjelpetiltaket berører i disse tilfellene selve foreldreansvaret.

Der barnevernet ønsker å tilby barn hjelpetiltak er det en forutsetning for at barnet selv skal kunne samtykke at barneverntjenesten har vurdert barnets modenhet og kommet til at det er til barnets beste at barnet får tilbud om hjelpetiltak. I den konkrete vurderingen er det forskjell etter hvor gammelt barnet er. Foreldreansvarets styrke avtar etter hvert som barnet selv blir i stand til å ta egne beslutninger.

Konsekvensen av at barnet ikke får anledning til å samtykke kan være at ”...the child’s health and development” skades hvor barnets rettigheter etter EMK art. 8 krenkes.¹⁰⁵

I fortsettelsen avgrensers jeg mot å foreta en nærmere vurdering av partenes rettigheter etter EMK.

¹⁰³ *Sahin* mot Tyskland avsnitt 66. Se også EMDs dom av 27. juni 1996 *Johansen* mot Norge avsnitt 78.

¹⁰⁴ *Sahin* mot Tyskland, avsnitt 66.

¹⁰⁵ *Sahin* mot Tyskland, avsnitt 66 og 78. Stang (2007) s. 348 redegjør nærmere for dette.

4 Barns rett til selvbestemmelse etter nasjonal rett

4.1 Innledning

Utgangspunktet er at personer under 18 år ikke kan foreta ”rettslige handlinger... med mindre noe annet er særlig bestemt” jf. vergemålsloven § 9 jf. § 8. Innholdet i foreldreansvaret, og indirekte barns selvbestemmelsesrett, reguleres generelt i barneloven kap. 5. Andre bestemmelser kan supplere dette utgangspunktet eller gis forrang etter prinsippet om ”lex specialis”.

4.2 Forholdet mellom foreldreansvaret og barns selvbestemmelsesrett

Utviklingen i ansvaret foreldrene har for sine barn kan illustreres gjennom begrepene som er brukt om ansvaret. Tidligere lovgivning brukte begrep som foreldremyndighet og foreldremakt.¹⁰⁶ Nåværende barnelov snakker om foreldreansvaret.¹⁰⁷ Forarbeidene uttaler at ”[b]arnets rett til omsorg og omtanke fra foreldrenes side bør skyves i forgrunnen”.¹⁰⁸ Retten til omsorg er fremhevet i barnekonvensjonens innledning og art. 3 nr 2, art. 19, art 23 og art. 24. Sandberg argumenterer med at retten til omsorg er å anse som en grunnleggende rettighet.¹⁰⁹

Utgangspunktet er at barn har begrensede muligheter til å ta beslutninger på egne vegne frem til de er myndige jf. vml. § 9. Der barnet ikke har rett til å ta egne beslutninger er det de med foreldreansvaret som er gitt denne beslutningskompetansen jf. barneloven § 30 første ledd.

Først vil jeg omtale de begrensningene som ligger i retten og plikten til de med foreldreansvaret ”til å ta avgjerder for barnet” etter barneloven § 30 første ledd.

¹⁰⁶ Lov om born i ekteskap av 21. desember 1956 § 8 mfl [opphevet]. Ot.prp. nr. 62 (1979-1980) Om lov om barn og foreldre (Barneloven) s. 19 omtaler dette nærmere.

¹⁰⁷ Barneloven § 30.

¹⁰⁸ NOU 1977:35 lov om barn og foreldre (barneloven), kap. 6 s. 46.

¹⁰⁹ Sandberg (2003) s. 98.

Begrensningene i retten til å ta beslutninger på vegne av barnet følger av foreldrenes plikt til å ta beslutninger ut fra ”barnet sine interesser og behov” jf. bl. § 30. Dette har nær sammenheng med barns medbestemmelsesrett slik det følger av Grunnloven § 104 første ledd og barneloven § 31. Utover dette følger det av barneloven § 33 at barnet skal gis ”stendig¹¹⁰ større sjøvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år”.

Innholdet i foreldreansvaret kommer til uttrykk ved at retten og plikten til å ta avgjørelser på vegne av barnet gjelder i ”personlege tilhøve” jf. § 30 første ledd.

Av ordlyden gis de med foreldreansvaret rett til å ta alle de beslutningene som angår barnet selv.

Av bestemmelsens tredje ledd fremgår det at utenfor faller ”retten til å ta avgjørd for barnet i økonomiske tilhøve” som reguleres av vergemålsloven.¹¹¹

Smith uttaler at inn under ansvaret faller ”...avgjørelser om hvor barnet skal bo, barnets alminnelige oppdragelse, barnets religiøse og verdslige utdanning, medisinsk behandling og tannlegebehandling...”.¹¹²

I fortsettelsen behandler jeg barnets selvbestemmelsesrett etter barneloven § 33.

Av barneloven § 33 fremgår det at foreldrene skal ”gje barnet stendig større sjølvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år”. Ordlyden gir ingen nærmere anvisning på den vurderingen som må foretas.

Av forarbeidene fremgår det at bestemmelsen er ment å gi uttrykk for et viktig prinsipp, hvor § 33 kan bidra til en holdningsendring.¹¹³ I vurderingen som gjøres av barns selvbestemmelsesrett er det nærliggende å se til de vurderingene jeg har gjort ovenfor av barnekonvensjonen art. 3, 12 og 18.

Når en vurderer rekkevidden av barnets selvbestemmelsesrett er det viktig å se dette i lys av foreldreansvarets begrunnelse. Av forarbeidene fremgår det at ”[p]oenget med foreldreansvaret... først og fremst [er] at den unge har krav på støtte fra noen med mer

¹¹⁰ Stavefeil, se merknad til barneloven § 33 i lovdata.

¹¹¹ Vergemålsloven § 16: Som hovedregel vil barnets verge være den med foreldreansvar etter barneloven.

¹¹² Lucy Smith og Peter Lødrup, *Foreldre og barn*, 7. utgave, Oslo 2006 s. 108. Bestemmelsesretten i foreldreansvaret er ikke absolutt. Bla. er det særregler i pasient og brukerrettighetsloven § 4-4.

¹¹³ Ot.prp. nr. 62 (1979-1980) s. 20.

erfaring til å vareta sine interesser”.¹¹⁴ Barn har rettsevne, men mangler rettslig handleevne. Backer fremhever at ”[s]elvbestemmelsesretten gjør at foreldrene ikke lenger kan opptre på barnets vegne i kraft av foreldreansvaret”.¹¹⁵ Sandberg støtter opp om dette og uttaler at ”...i den grad barnet selv er i stand til å ivareta egne interesser på en forsvarlig måte, faller begrunnelsen for foreldrenes bestemmelsesrett bort, og barnet bør få bestemme selv”.¹¹⁶

I fortsettelsen vil jeg gjøre nærmere rede for grensene mellom foreldreansvaret og barns selvbestemmelsesrett.

Raundalenuutvalget uttaler at ”[b]arnet skal anses og respekteres som likeverdig, men selv om den menneskelige person har likhet i verd med de voksne kan et barn ikke rettmessig avkreves like stor rett og evne som voksne til å fatte beslutninger (treffe valg) av avgjørende betydning for det”.¹¹⁷ Raundalenuutvalget uttaler at ”[s]narere enn å gjelde ubetinget og uavkortet, som i normalttilfellet med en fullt tilregnelig voksenperson, gjelder bestemmelsesretten i et barns tilfelle i betinget og begrenset grad”.¹¹⁸

I vurderingen legger Raundalenuutvalget opp til at ”[a]lder gir en viss pekepinn, men personlige egenskaper må også tas med i vurderingen”.¹¹⁹ Bakgrunnen for dette er at ulike avgjørelser ”...forutsetter en modenhet av kognitiv, emosjonell og moralsk karakter som barn qua barn ikke kan forventes å ha nådd”.¹²⁰ I denne sammenheng må en også ta i betraktning at barnets synspunkt kan preges av uvitenhet, ut fra kjærlighets- eller fryktbasert lojalitet, under innflytelse av manipulering og kontroll eller bare ut fra manglende innsikt.¹²¹ I tillegg vil det kunne være stor variasjon i saksforholdet.

Når barnet nærmer seg myndighetsalderen mener Sandberg at foreldreansvaret vil være ”ganske begrenset for en 17 åring”.¹²² Smith og Lødrup uttaler at ”[n]år barnet nærmer seg

¹¹⁴ NOU 1977:35 kap. 6, s. 47.

¹¹⁵ Inge Lorange Backer, *Barneloven, kommentarutgave*, 2. utgave, Oslo 2008 s. 304.

¹¹⁶ Kirsten Sandberg, Norsk lovkommentar til bl. § 30, note 82. Smith og Lødrup (2006) s. 108 og 126 og Bendiksen og Haugli (2014) s. 85-86 uttaler seg i samme retning.

¹¹⁷ NOU 2012:5 (2012-2013) Bedre beskyttelse av barns utvikling s. 154 (Raundalenuutvalget).

¹¹⁸ Raundalenuutvalget s. 154.

¹¹⁹ Raundalenuutvalget s. 154

¹²⁰ Raundalenuutvalget s. 154

¹²¹ Raundalenuutvalget s. 154.

¹²² Kirsten Sandberg, Norsk lovkommentar til bl. § 30, note 71.

myndighetsalderen, vil bestemmelsesretten på vesentligste punkter være overført til barnet”.¹²³

Backer forklarer utviklingen i barns selvbestemmelsesrett med at ”[f]oreldreansvaret er altså ikke noen konstant størrelse, men uttynnes gradvis, idet foreldrenes rett til å bestemme for barnet i personlige forhold avtar etter hvert”.¹²⁴ Det ligger i at barnet erkjennes selvbestemmelsesrett at barnets alder og modenhet er vurdert opp mot den risiko som det ligger i å ta dårlige valg og samtidig være ansvarlig for å ha tatt valget.¹²⁵

Lovgiver har i barneloven § 32 knyttet barns selvbestemmelsesrett til en konkret aldersgrense. Dette vil kunne ha innvirkning på de vurderinger som foretas etter barneloven § 33.

Barneloven § 32 uttaler at ”[b]arn som er fylt 15 år, avgjer sjølv spørsmål om val av utdanning og om å melde seg inn i eller ut av foreiningar”.

Ordlyden av ”melde seg inn i eller ut av foreiningar” tilsier at barnet kun kan velge å melde seg inn i eller ut av foreningene. Av forarbeidene fremgår det at ”[m]en det sier da seg selv at foreldrene ikke kan nekte den unge å være med på vanlig foreningsaktivitet, så som møter, utflukter osv.”¹²⁶ Backer uttaler at ”[v]ed usedvanlig omfattende virksomhet eller aktiviteter av ekstraordinær karakter kan dette stille seg annerledes”.¹²⁷

Bestemmelsen kan ikke leses slik at foreldrene har rett til å bestemme i disse sakene frem til barnet fyller 15 år.¹²⁸ Aldersgrensen på 15 år ble satt for skjærme barn mot det innmeldingspresset som kan foreligge rundt enkelte foreninger. Forarbeidene uttaler at ”...når det gjelder de foreninger som spørsmålet er mest praktisk for”¹²⁹ vil det ikke være betenkelig å gi barn rett til å bestemme inn og utmelding når de er 13 år. Spørsmål om barns mulighet til å melde seg inn i foreninger før fylte 15 år ”...må vurderes konkret både i lys av barnets alder og modenhet og hva slags forening det er tale om”.¹³⁰ Dette kan ses i sammenheng med vurderingene som gjøres etter barneloven § 33 og barnekonvensjonens art. 12 slik disse er redegjort for tidligere i oppgaven.

¹²³ Smith og Lødrup (2006) s. 109. Backer (2008) uttaler seg i samme retning, s. 305.

¹²⁴ Backer (2008) s. 305

¹²⁵ Aasen (2008) s. 26 med videre henvisninger.

¹²⁶ NOU 1977:35 Lov om barn og foreldre s. 124

¹²⁷ Backer (2008) s. 303.

¹²⁸ NOU 1977:35 s. 50 og s. 124

¹²⁹ NOU 1977:35 s. 50

¹³⁰ NOU 1977:35 s. 124

Backer mener at barn kan melde seg inn i speiderorganisasjoner etter barneloven jf. § 32.¹³¹ Vanlig foreningsaktivitet hos speiderorganisasjoner er speiderleirer med overnatting. Barn som er fylt 15 år kan velge å delta på slike speiderleirer i medhold av selvbestemmelsesrett etter barneloven § 32. Etter en konkret vurdering vil denne retten kunne tilkomme yngre barn.

Backer mener videre at ”...en 16 åring- med visse reservasjoner, bl.a. av økonomisk art, selv [kan] bestemme hva han eller hun ønsker å gjøre i ferien”¹³². Backer antar at en lengre reise til Sør-Amerika mot foreldrenes vilje vil være en slik reservasjon.¹³³ Disse reservasjonene vil naturlig knytte seg til hvilken type ferie det er, hvor dette må vurderes konkret opp mot barnets alder og modenhet. Når en vurderer rekkevidden av barns mulighet til å samtykke vil hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd er det relevant å se til barns selvbestemmelsesrett etter barneloven § 32 og 33 i den konkrete vurderingen som må gjøres.

Spørsmålet jeg drøfter videre er foreldrenes rett til å bestemme at barnet skal bo hjemme til de er 18 år.

Spørsmålet er ikke behandlet i barneloven eller barnevernloven. Sosiallovutvalget kom inn på spørsmålet i sin utredning.¹³⁴

Sosiallovutvalget uttaler at ”[s]pørsmålet om foreldrenes rett til å bestemme hvor barnet skal være, er ikke direkte regulert i barneloven. Det må nok legges til grunn at foreldrene kan bestemme at barnet skal bo hjemme opp til barnet har fylt 18 år”.¹³⁵ Sosiallovutvalget kommer ikke nærmere inn på en begrunnelse for dette standpunktet. At sosiallovutvalget slår det fast uten å vurdere det mot barnets egen modning, og mulighet til å fatte en god og veloverveid beslutning, synes ikke å være i samsvar med barnekonvensjonen art. 3 og art. 12 slik disse er presentert tidligere i oppgaven.

Sosiallovutvalgets standpunkt har støtte i en senere tolkningsuttalelse fra Barne- og familiedepartementet.¹³⁶ Departementet tar utgangspunkt i at det kreves særskilt lovhjemmel for å plassere barn utenfor hjemmet mot foreldrenes samtykke, og dette gjelder ”...uavhengig

¹³¹ Backer (2008) s. 302.

¹³² Backer (2008) s. 305.

¹³³ Backer (2008) s. 305.

¹³⁴ NOU 1985:18 lov om sosiale tjenester mv. s. 150 (sosiallovutvalget).

¹³⁵ Sosiallovutvalget s. 149.

¹³⁶ Departementenes nåværende navn er Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

av om barnet selv samtykker til plasseringen”.¹³⁷ Hvilken vekt etterfølgende tolkningsuttalelser skal gis er omdiskutert. Slike uttalelser har ikke vært underlagt de samme prosessene som lovforarbeidene. Kjønstad mener etterarbeid (tolkningsuttalelser) ”...bør betraktes på samme måte som uttalelser i juridisk teori som må vurderes ut fra hvor dypt forfatter går inn i problemene og hvor tungtveiende argumentasjonen er.”¹³⁸ Departementet begrunner ikke hvorfor det kreves særskilt hjemmel for å plassere barn utenfor hjemmet mot foreldrenes samtykke. At departementet ikke avklarer forholdet mellom de med foreldreansvarets rett til å ta beslutninger for barnet etter barneloven § 30 og barnets rett til å ta beslutningen etter barneloven § 33 er en svakhet ved uttalelsen. Når departementet ikke avklarer forholdet til barnekonvensjonen art. 3 om hensynet barnets beste, art. 12 om barnets medbestemmelsesrett/selvbestemmelsesrett og innholdet i foreldreansvaret etter art 5 og art. 18 nr. 1 svekkes tolkningsuttalelsens rettskildemessige vekt.

I NOU 2011:20 følges dette spørsmålet opp ytterligere. Utvalget uttaler at ”[d]et betyr at selv om et barn skulle ønske å flytte ut av hjemmet sitt i en periode, og barnevernet er enig i at dette er hensiktsmessig, så kan foreldrene forhindre dette ved å nekte å gi sitt samtykke. Dette gjelder uavhengig av barnets alder og modenhet”.¹³⁹ Utvalgets konklusjon baserer seg ikke på at dette går frem av ordlyden, men at det ”følger klart av lovens forarbeider”.¹⁴⁰ Utvalget henviser med dette til sosiallovutvalgets uttalelse som jeg kritiserer ovenfor.

Utvalget ser utfordringene ved sitt eget standpunkt, og viser til Andersen som spør om det vil være i ”...tråd med barnekonvensjonen å se bort fra en 15-åringens ønske om å bortplasseres fra et hjem som han selv opplever det som vanskelig å bo i?”.¹⁴¹ Utvalget kommer også inn på forholdet til EMK art. 8 ved å reise spørsmålet om det kan være i strid med foreldrenes rett til privatliv å gi barnet en slik rett mot deres vilje. Utover å stille spørsmålene går de ikke nærmere inn på problemstillingene de reiser.¹⁴²

Flere i juridisk teori har uttalt seg om foreldre har rett til å bestemme at barnet skal bo hjemme til de er 18 år. Sandberg gjentar sosialutvalgets standpunkt i uttalelsen ”[a]ntagelig gir foreldreansvaret foreldrene bestemmelsesrett i spørsmålet om barnet skal flytte hjemmefra

¹³⁷ Brev fra Barne- og familiedepartementet til advokat Knut Lindboe av 6. mars 1995. Se vedlegg

¹³⁸ Asbjørn Kjønstad ”*Innføring i trygderett*”, 4. utgave, Oslo 2009, s. 47. Høyesterett har behandlet rettskilden etterarbeid i flere dommer, men det er uklart hvilken vekt etterarbeidene gis (Rt. 1990 s. 874 og Rt. 1991 s. 74)

¹³⁹ NOU 2011:20, Ungdom, makt og medvirkning s. 99

¹⁴⁰ NOU 2011:20 s. 99

¹⁴¹ NOU 2011:20 s. 100 viser til Andersen (2011) s. 31.

¹⁴² NOU 2011:20 s. 100. Se oppgavens kap. 3 og 5.

helt til barnet er 18 år”.¹⁴³ Sandberg uttrykker en grad av usikkerhet i sitt standpunkt ved formuleringen ”[a]ntagelig”. Smith og Lødrup mener at det er ”rimelig å anta at det [foreldreansvaret] omfatter et så viktig spørsmål som hvor barnet skal bo”¹⁴⁴ uten at de begrunner meningen nærmere. Backer ser bestemmelsen i sammenheng med barneloven § 32 som legger opp til at barns mulighet til å velge utdanning ”impliserer en rett til å flytte hjemmefra for skolegangen”.¹⁴⁵ Backer synes å gi uttrykk for usikkerhet rundt standpunktet, men konkluderer med at ”[a]ntagelig er det da riktigst å holde på 18-årsgrensen i denne forbindelse”.¹⁴⁶

Som det fremgår av rettskildene jeg har vist til i spørsmålet om foreldres rett til å bestemme at barn skal bo hjemme til de er 18 år eksisterer det i stor grad en usikkerhet om det i lovverket er adgang til å bestemme at barnet skal bo hjemme til de er 18 år. Der forarbeidene refererer til spørsmålet gjøres det uten en begrunnelse og det samme er tilfelle i den juridiske teori som er omtalt. Det er kritikkverdig at det ikke er vist til barnekonvensjonen i det arbeidet som er gjort etter at denne ble ratifisert og særlig etter den ble inkorporert i 2003.

Barnekomiteen aksepterer bruk av generelle aldersgrenser etter art. 12 der myndighetene samtidig åpner opp for en konkret vurdering av barn som under aldersgrensen.¹⁴⁷ At de med foreldreansvaret kan bestemme at barn skal bo hjemme til de er 18 år uten at det gjøres en konkret vurdering synes ikke å være i samsvar med våre forpliktelser etter barnekonvensjonen. Vurderingen av barnets alder og modenhet må ta opp i seg det som er skrevet om hensynet til barnets beste etter barnekonvensjonen art. 3, barns medbestemmelsesrett/selvbestemmelsesrett etter barnekonvensjonens art. 12 og grensene for foreldreansvaret etter art. 5 og art. 18 nr. 1.

Det legges til grunn at barn har en snever adgang til å oppholde seg utenfor hjemmet der foreldrene motsetter seg dette.

¹⁴³ Kirsten Sandberg, Norsk lovkommentar til barneloven § 30 note 82.

¹⁴⁴ Smith og Lødrup (2006) s. 127

¹⁴⁵ Backer (2008) s. 309.

¹⁴⁶ Backer (2008) s. 309.

¹⁴⁷ General comment No. 12, avsnitt 21 og Sandberg (2012) s. 100.

4.3 Barnevernloven

4.3.1 Presentasjon av barnevernloven generelt og barnevernloven § 4-4

Barnevernloven skal etter formålsbestemmelsen i § 1-1 ”sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid” samt ”å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår”. Formålsbetraktningene i § 1-1 er sentrale når en tolker det nærmere innholdet i barnevernlovens bestemmelser.

Tiltak etter barnevernloven kan som hovedregel bare ”treffes overfor barn under 18 år” jf. § 1-3. Dette utgangspunktet samsvarer med myndighetsalderen etter vergemålsloven § 1 og barnekonvensjonen art. 1.

Av § 4-4 første ledd beskrives barneverntjenestens oppgave og rolle. De ”skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak”. At barneverntjenesten skal bidra med råd, veiledning og eventuelt henvisning til andre offentlige instanser fremgår i tillegg av forvaltningsloven § 11.

For at det skal være aktuelt for barneverntjenesten å iverksette hjelpetiltak etter § 4-4 er det en forutsetning at ”barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det” jf. § 4-4 andre ledd. Foreligger det ikke et særlig behov hos barnet, må familien henvises til andre deler av det offentlige for hjelp.

Det fremgår ikke av ordlyden i § 4-4, men det er likevel ikke omstridt at hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd forutsetter frivillighet.¹⁴⁸ Utgangspunktet er at de med foreldreansvaret må samtykke jf. barneloven § 30. Problemstillingen i oppgaven behandler spørsmålet om når barnet selv kan samtykke til hjelpetiltak der de med foreldreansvaret motsetter seg tiltaket.

4.3.2 Barns rett til å samtykke til hjelpetiltak

Spørsmålet er om barnet kan samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd, eller om de med foreldreansvaret kan avslå et mulig positivt hjelpetiltak på vegne av barnet.

¹⁴⁸ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) Om lov om barneverntjenester, s. 31-32. Stang (2007) s. 343.

Det fremgår ikke av ordlyden i § 4-4 at barn har rett til å samtykke til at barneverntjenesten iverksetter hjelpetiltak. Svaret må søkes andre steder enn i bestemmelsen egen ordlyd

Etter barnevernloven § 6-3 andre ledd kan "[e]t barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder". Det fremgår ikke av ordlyden hva partsrettighetene innebærer. Partsrettigheter generelt er prosessuelle rettigheter som gir rett til forhåndsvarsel, partsoffentlighet, begrunnelse og klageadgang etter forvaltningsloven og rett til å knytte til seg advokat. Bestemmelsen styrker opp om barnets eierforhold til egen sak, men gir ikke barnet selvbestemmelsesrett.¹⁴⁹

Jeg vil først vurdere barns mulighet til å samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-26. Dette vil jeg senere vurdere opp mot barns mulighet til å samtykke til hjelpetiltak etter § 4-4 fjerde ledd.

Lovgiver har åpnet for at "barnets samtykke [er] tilstrekkelig" i saker om plassering når barnet har fylt 15 år jf. barnevernloven § 4-26. Bestemmelsen i § 4-26 regulerer adgang til "[t]ilbakehold i institusjon på grunnlag av samtykke" for barn med alvorlige atferdsvansker.

Departementet begrunner valget av aldersgrensen på 15 år med at det "...likevel ikke er riktig å tillegge barnets egne standpunkt avgjørende betydning ved bruk av atferdstiltak før fra fylte 15 år".¹⁵⁰ Lovgiver har i § 4-26 uttrykkelig åpnet opp for at barn kan samtykke til inngripende hjelpetiltak.

Begrunnelsen for at barn bør kunne samtykke til plassering etter § 4-26 er at "[s]like innleggelse er grad¹⁵¹ rettet mot barnets problem, og samtykke fra barnet er viktig for at behandlingen skal kunne gi resultater".¹⁵²

Flertallet i sosiallovutvalget, en argumentasjonsrekke departementet støtter seg til,¹⁵³ legger opp til at et umodent barn på 15 år skal kunne stå opp imot myndighetene og samtykke til et inngripende hjelpetiltak etter § 4-26. I barnevernretten¹⁵⁴ er det problematisert at barnevernet kan tilby frivillige hjelpetiltak på den ene siden, men hvor konsekvensen av å nekte kan være

¹⁴⁹ Ot.prp. 44 (1991-1992) s. 80.

¹⁵⁰ Ot. prp. 44 (1991-1992) s. 65.

¹⁵¹ Antagelig skrivefeil/manglende ord i forarbeidet.

¹⁵² Sosiallovutvalget. s. 151. Utvalget delte seg i et flertall og et mindretall i spørsmålet om barns mulighet til å samtykke til hjelpetiltak etter § 4-26.

¹⁵³ Ot.prp.nr. 44 (1991-1992) s. 64.

¹⁵⁴ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 32 og Stang (2007) s. 351.

at barneverntjenesten gjennomfører tiltaket som et tvangsvedtak.¹⁵⁵ Dette er en omstendighet som er enda viktigere å ta i betraktning når barnevernet kan henvende seg direkte til barnet.

Mindretallet i sosiallovutvalget mener at barn ikke skal kunne samtykke til plassering etter § 4-26. Grunnen er at forskjellen mellom plasseringer som begrunnes i barnets atferd etter § 4-26 og plasseringer som begrunnes i omsorgssvikt hos de med foreldreansvaret etter § 4-4 fjerde ledd er situasjoner som flyter over i hverandre.¹⁵⁶

Mindretallet problematiserer den omstendighet at institusjonsplassering medfører at institusjonen får større myndighet overfor barnet enn de med foreldreansvaret har. Dette ved at "...for større barn innebærer dette et atskillig mer tvangspregget regime enn det de må finne seg i hjemme".¹⁵⁷ Dette styrkes ytterligere ved at etter § 4-26 "kan *institusjonen*¹⁵⁸ sette som vilkår at barnet kan holdes tilbake i institusjonen i opptil tre uker..." samt at særbestemmelsene i rettighetsforskriften kap. 4 kommer til anvendelse.¹⁵⁹ Mindretallet mener av den grunn at plasseringen ikke kan bygge på foreldreansvaret alene. Konsekvensen er at barneverntjenesten må gå veien om tvangsvedtak der de ønsker plassering etter § 4-4 fjerde ledd eller § 4-26.¹⁶⁰

Spørsmålet videre er om barn kan samtykke til en plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd.

Flertallet i sosiallovutvalget uttaler at "[u]tvalget finner ikke grunn til å løse alle de spørsmål som reiser seg med hensyn til foreldrenes rett til å bestemme hvor barnet skal være, og hvilke tiltak som eventuelt skal iverksettes. Det er lettere å finne koordinerte løsninger innenfor rammen av barneloven enn i lov om sosiale tjenester".¹⁶¹ Tidligere i innstillingen uttaler de derimot at "[det] må nok legges til grunn at foreldrene kan bestemme at barnet skal bo hjemme opp til det har fylt 18 år". Sosiallovutvalget synes med dette å henvise til hva som må

¹⁵⁵ Stang (2007) s. 353.

¹⁵⁶ Sosiallovutvalget s. 151

¹⁵⁷ Sosiallovutvalget s. 150-151

¹⁵⁸ Min utheving.

¹⁵⁹ Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon. FOR-2011-11-15-1103

¹⁶⁰ Sosiallovutvalget s. 151-152

¹⁶¹ Sosiallovutvalget s. 151. Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 64: Departementet foretar ikke en drøftelse av spørsmålet selv, men henviser til sosiallovutvalget.

bli løsningen etter barneloven § 30.¹⁶² En konsekvens av dette synet vil være at barn selv ikke kan samtykke til plassering etter § 4-4 fjerde ledd.

Departementet har kommet med en tolkningsuttalelse vedrørende barns rett til å samtykke til plassering. Departementet påpeker at "[b]arnevernloven § 4-16 inneholder særskilt hjemmel til å plassere barn i institusjon på grunnlag av barnets eget samtykke når barnet er fylt 15 år", hvor en tilsvarende hjemmel ikke finnes i § 4-4. Departementet mener av den grunn at "[p]lassering av barn utenfor hjemmet mot foreldrenes samtykke utover de tilfelle som er omhandlet i lovens § 4-26, forutsettes det, slik vi ser det, at det treffes tvangsvedtak mot foreldrene etter for eksempel barnevernloven § 4-12".¹⁶³ Som tidligere drøftet vil den rettskildemessige vekten av etterfølgende tolkningsuttalelser være å sammenligne med juridisk teori.¹⁶⁴

Bendiksen og Haugli mener at plasseringer begrunnet i barnets atferd og plasseringer grunnet omsorgssvikt er "vesensforskjellige" og at dette kan begrunne ulike kriterier for inngrep.¹⁶⁵ Samtidig påpeker de at i mange tilfeller er det "...nær sammenheng mellom sviktende omsorg og det at barnet utvikler alvorlige atferdsproblemer".¹⁶⁶ Fremfor å argumentere for en fellesløsning tar de til orde for at barneverntjenesten kan velge om de ønsker å benytte plasseringsgrunnlaget etter § 4-4 eller § 4-26.¹⁶⁷

Stang kritiserer at barn skal kunne samtykke til plassering etter § 4-26, men ikke etter § 4-4 fjerde ledd. Stang er enig med sosiallovutvalgets mindretall som mener at det ikke er klare forskjeller mellom plasseringer som skjer på grunnlag av barnets atferd etter § 4-26 og der den skjer på grunnlag av omsorgssvikt etter § 4-4 fjerde ledd.¹⁶⁸ Stang mener flertallet i sosiallovutvalget burde ta konsekvensene av syn sitt om å åpne for at barn som har fylt 15 år kan samtykke til plassering etter § 4-26 ved at de også åpnet for dette etter § 4-4 fjerde ledd.

Raundalenuutvalget uttalte at "[n]år plasseringen ikke anses å innebære en konstatering av sviktende omsorgsevne hos foreldrene, vil plasseringen oppleves mindre stigmatiserende for foreldrene, noe som gjør det mindre problematisk å la barnet velge å la seg plassere mot

¹⁶² Sosiallovutvalget s. 150

¹⁶³ Brev fra barne- og familiedepartementet til advokat Knut Lindboe. Se vedlegg.

¹⁶⁴ Oppgavens s. 29.

¹⁶⁵ Bendiksen og Haugli (2014) s. 291.

¹⁶⁶ Bendiksen og Haugli (2014) s. 292.

¹⁶⁷ Bendiksen og Haugli (2014) s. 292.

¹⁶⁸ Stang (2007) s. 346-347.

foreldrenes vilje”.¹⁶⁹ Etter barnevernloven § 4-1 ”skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet”. Den omstendighet at de med foreldreansvaret vil føle seg stigmatisert er et mindre viktig hensyn i spørsmålet om barn kan samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd.¹⁷⁰

Å legge opp til at et barn kan samtykke til plassering etter § 4-4 fjerde ledd skiller seg fra en situasjon hvor ethvert barn skal kunne velge å flytte hjemmefra uten at barnevernet er involvert. Barneverntjenesten vil i saker som fremmes etter § 4-4 fjerde ledd følge barnet tett med støtte og veiledning. Dette har betydning i vurderingen av hvilken alder og modenhet som kreves for at barnet skal kunne samtykke til plassering.

Plasseringer etter § 4-26 har et større tvangspreg enn plasseringer etter § 4-4 fjerde ledd. Som utgangspunkt kan plasseringer etter § 4-4 fjerde ledd være av en lengre varighet enn plasseringer etter § 4-26, men sett fra barnets ståsted er dette uten betydning ved at samtykket kan trekkes tilbake ved plasseringer etter § 4-4 fjerde ledd. Hvorvidt en lengre varighet vil ha betydning for de med foreldreansvarets rettigheter er en vurdering en må foreta i det konkrete tilfellet, men utgangspunktet er at hensynet til barnets beste er det sentrale.¹⁷¹ Ut fra prinsippet ”fra det mer til det mindre” taler gode grunner for å tillate at et barn som er modent nok å samtykke til plassering etter § 4-4 fjerde ledd får anledning til det.

Når en skal vurdere om barn bør kunne samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd tilsier hensynet til konsekvens og harmoni at det er relevant å se til andre lovbestemmelser.

I pasient- og brukerrettighetsloven er hovedregelen at ”[h]elsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke” jf. § 4-1. Av § 4-3 første ledd bokstav b fremgår det at ”personer mellom 16 og 18 år” har rett til å samtykke til helsehjelp.¹⁷² I juridisk teori er dette omtalt som barns helsemessige myndighetsalder. Den samme løsningen er valgt i psykisk helsevernloven jf. § 2-1¹⁷³ og abortloven jf. § 4.

¹⁶⁹ NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning s. 99.

¹⁷⁰ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 28

¹⁷¹ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 28

¹⁷² Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-1 jf. 4-3 første ledd bokstav b: Barn over 16 år samtykke kan til helsehjelp utenfor hjemmet ”med mindre annet følger av særlig lovbestemmelse eller av tiltakets art”.

¹⁷³ Lov om psykisk helsevern § 2-1, barn over 16 år kan samtykke til frivillig psykisk helsevern.

Stang er kritisk til den ulike rettslige reguleringen som foreligger. Hun uttaler at "[d]et er vanskelig å se noen åpenbar grunn til å behandle 15-åringene forskjellig etter hva slags plassering det er tale om (§4-4, 5. ledd¹⁷⁴ eller § 4-26), eller 15- og 16 åringene forskjellig etter hvilken lov tiltaket hjemles i".¹⁷⁵ Det vil kunne være tilfeldig hvilken del av forvaltningen som først kommer i kontakt med et barn med et hjelpebehov. Hensynet til konsekvens og harmoni tilsier at like tilfeller behandles mest mulig likt.

At lovgiver opererer med en helsemessig myndighetsalder på 16 år er et argument for at barn gis mulighet til å samtykke til hjelpetiltak etter bvl. § 4-4 fjerde ledd.¹⁷⁶

Avslutningsvis vil jeg knytte noen merknader til spørsmålet om barn kan samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd.

Etter gjeldende rett er det usikkert om et barn kan samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd. At rettskildene ovenfor i mindre grad vurderer hensynet barnets beste synes å være kritikkverdig ut fra våre forpliktelser etter barnekonvensjonen.

Ved å åpne for at barn kan samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd kan barn som ellers ikke ville fått hjelp få hjelp, noe som er i samsvar med formålet i barnevernloven i § 1-1. Gode grunner taler for at barn i snevre tilfeller kan samtykke til plassering etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd.

4.3.3 Barns rett til å samtykke til andre hjelpetiltak etter § 4-4 andre ledd når de er mellom 15 og 17 år.

Det finnes en rekke hjelpetiltak barnevernstjenesten kan sette i verk etter § 4-4 andre ledd.

Før jeg går inn på hvilke tiltak barnet selv skal kunne samtykke til vil jeg avgrense mot de former som involverer de med foreldreansvaret direkte.

Barnevernloven har ikke regler om hvem som er part i barnevernssaker, hvor forvaltningslovens generelle bestemmelser kommer til anvendelse jf. barnevernloven § 6-1.

¹⁷⁴ Nåværende 4-4 fjerde ledd.

¹⁷⁵ Stang (2007) s. 346.

¹⁷⁶ Stang (2007) s. 346

Hvem som er part i saken reguleres av forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e som uttaler at ”part, person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder”. Det følger av ordlyden at avgjørelsen må involvere vedkommende.

Der de med foreldreansvaret involveres direkte er det klart at de er part og samtykke må oppnås av de.¹⁷⁷ Dette er tilfelle ved hjelpetiltak som tilsyn i hjemmet, hjemmekonsulent, rådgivning og veiledning rettet mot de med foreldreansvaret og familiebaserte tiltak som MST og PMTO.

Når avgjørelsen retter seg mot de med foreldreansvaret på bakgrunn av foreldreansvaret etter barneloven § 30 stiller dette seg ulikt. Der en erkjenner barnet selvbestemmelsesrett faller grunnlaget for foreldreansvaret bort.¹⁷⁸ De med foreldreansvaret vil etter dette ikke være part i sak om hjelpetiltak, hvor det er tilstrekkelig at barnet samtykker.¹⁷⁹

En rekke tiltak involverer bare barnet, og ikke de med foreldreansvaret personlig. Tiltaket kan skje alene med barnet eller på arenaer hvor barnet trenger oppfølging. Dette kan blant annet være på skolen, fritidsaktiviteter eller i andre sosiale settinger.

Har barnet tilstrekkelig alder og modenhet og det er til barnets beste kan barn som har fylt 15 år samtykke til hjelpetiltak som råd og veiledning, økonomisk støtte til å dekke fritidsaktiviteter og støttekontakt jf. barnevernloven § 4-4 andre ledd.¹⁸⁰

I fortsettelsen behandler jeg mer omfattende hjelpetiltak som besøkshjem, avlastningshjem, weekendhjem eller støttekontakt hvor barnet er borte over en lengre periode på dagtid eller der de overnatter. Utgangspunktet er at barnets alder og modenhet må være høyere jo mer omfattende hjelpetiltakene er.

Jeg har tidligere drøftet hvorvidt barn skal kunne samtykke til plassering etter § 4-4 fjerde ledd når barnet er 15 år eller eldre. Hjelpetiltakene besøk-, avlastning- og weekendhjem eller ferieopphold (i regi av barnevernet, besøkshjem, avlastningshjem eller lignende) representerer situasjoner hvor barnet ikke er under direkte tilsyn av de med foreldreansvaret, men skiller seg likevel fra plasseringsalternativet i § 4-4 fjerde ledd.

¹⁷⁷ Stang (2007) s. 343

¹⁷⁸ Backer (2008) s. 304.

¹⁷⁹ Stang (2007) s. 396-397.

¹⁸⁰ Stang (2007) s. 396 uttaler seg i samme retning.

Det er mulig å argumentere for at selv om barnet er borte over lengre tid på dagtid eller overnatter borte så bor barnet hjemme. Ved å argumentere for dette styrer en unna diskusjonen rundt foreldrenes rett til å bestemme at barnet skal bo hjemme til barnet har fylt 18 år. Alternativt kan en i de enkelte tilfellene gå omveien med å konstatere at nasjonal praksis ikke er i samsvar med våre forpliktelser etter barnekonvensjonen jf. menneskerettsloven § 3 jr. § 2 nr. 4.

Under drøftelsen av foreldreansvaret viste jeg til Backers uttalelser om at 16 åringer i en viss utstrekning selv kan velge hva han vil gjøre i ferien¹⁸¹ og at barn som er medlem av en forening kan være med på aktiviteter som ikke er usedvanlig omfattende eller ekstraordinær.¹⁸² At lovgiver legger opp til at barn selv kan velge å være borte fra de med foreldreansvaret etter barneloven §§ 32 og 33 er et argument for at barn kan samtykke til hjelpetiltak som besøkshjem hvor barnet overnatter borte.

Gode grunner taler for at en etter barnevernloven § 4-4 andre ledd bør operere med en presumsjon om at barn som har fylt 15 år kan samtykke til mer omfattende hjelpetiltak.

4.3.4 Barns rett til å samtykke til andre hjelpetiltak etter § 4-4 andre ledd når de er mellom 12 og 14 år

I den videre drøftelsen knytter jeg spørsmålet om barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd når de er mellom 12 og 14 år.

Etter barnevernloven § 6-3 andre ledd er utgangspunktet at "[e]t barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder".

Ordlyden synes å tilsi at barnet må ha partsrettigheter for å kunne samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd.

I forarbeidene til barnevernloven har lovgiver delt barns rettigheter ved behandlingen av barnevernsaker i tre.¹⁸³ Barnets selvbestemmelsesrett, medbestemmelsesrett og partsrettigheter. Angående selvbestemmelsesretten uttaler departementet at "[b]arnets selvbestemmelsesrett vil være en begrensning i foreldreretten- enten slik at barnet bestemmer

¹⁸¹ Backer (2008) s. 305.

¹⁸² Backer (2008) s. 303.

¹⁸³ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 79.

alene eller kan motsette seg foreldrenes beslutning”.¹⁸⁴ Lovgiver synes med dette å åpne opp for barn kan ha materiell kompetanse i form av selvbestemmelse uten at barnet har partsrettigheter som er prosessuelle rettigheter. Når det gjelder forholdet mellom de med foreldreansvaret og barnet uttaler sosiallovutvalget i behandlingen av foreldrenes rett til å plassere barn utenfor hjemmet at ”[d]et er lettere å finne koordinerte løsninger innenfor rammen av barneloven enn i lov om sosiale tjenester”.¹⁸⁵ Der barnevernloven ikke uttaler seg om hvem som er samtykkeberettiget må en falle tilbake på barneloven i spørsmålet om det er de med foreldreansvaret eller barnet som kan samtykke til igangsettelse av hjelpetiltak.

Spørsmålet videre er i hvilken grad barn mellom 12 og 14 år kan samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd.

Det er stor forskjell mellom ulike hjelpetiltak etter § 4-4 andre ledd. Det kreves ulik grad av alder og modenhet for barnet å vurdere konsekvensene av at barneverntjenesten dekker utgiftene til en fritidsaktivitet og der barnet tillates å samtykke til et avlastningshjem. Fremfor å knytte dette til en konkret alder slik Stang¹⁸⁶ argumenterer for synes det i større grad å være i samsvar med barnekonvensjonen å knytte vurderingen opp til barnets alder og modenhet i det konkrete tilfelle.¹⁸⁷

I motsetning til der barn er 15 år eller eldre vil det kunne forventes at vurderingen av barnets modenhet gjøres grundigere når barnet er under 15 år. Alder og modenhet vil påvirke vurderingen av de faktiske omstendighetene i saken. En kan i større grad tillate at et barn som er 15 år eller eldre foretar et presumtivt dårlig valg enn tilfellet er med barn som er yngre.¹⁸⁸

Utover dette vil vurderingen av barns rett til å samtykke til hjelpetiltak gjøres på tilsvarende måte som eldre barn slik jeg har drøftet ovenfor.

Jeg har her fokusert på barn som er 12 år eller eldre. Det kan tenkes at barn vil ha selvbestemmelsesrett i spørsmål før denne tid. Her som ellers vil barnets alder og modenhet bli vurdert opp mot det den aktuelle saken omhandler.

¹⁸⁴ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 79.

¹⁸⁵ Sosiallovutvalget s. 151. Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 64: Departementet foretar ikke en drøftelse av spørsmålet selv, men henviser til sosiallovutvalget.

¹⁸⁶ Stang (2007) s. 109. Argumenterer for at barn bør på partsrettigheter når de er 12 år, med den konsekvens at barnet får samtykkerett fra samme tidspunkt.

¹⁸⁷ General comment No. 12, avsnitt 21 og Sandberg (2012) s. 100. Barnekomiteen aksepterer bruk av generelle aldersgrenser om myndighetene samtidig åpner opp for konkrete vurderinger av barn under aldersgrensen.

¹⁸⁸ Aasen (2008) s. 26 med videre henvisninger.

4.3.5 Andre lover som regulerer barns selvstendighet når barnet er under 16 år

Når en konkret skal vurdere hvilke hjelpetiltak barn skal kunne samtykke til er det relevant å se til andre lover som regulerer barns selvstendighet. Utover å være argument for barnets rett til å fatte egne beslutninger, vil de gi veiledning i hvilke hjelpetiltak barn kan samtykke til og hvilken alder og modenhet som kreves. Flere av de lovbestemmelsene jeg har behandlet nedenfor regulerer som utgangspunkt barns rett til informasjon, og ikke spørsmålet om selvbestemmelse direkte.

Av pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4 andre ledd fremgår det at "[e]r pasienten mellom 12 og 16 år, skal opplysninger ikke gis foreldre eller andre med foreldreansvaret når pasienten av grunner som bør respekteres, ikke ønsker dette". Den naturlige forståelsen av "grunner som bør respekteres" tilsier at det ikke er et strengt krav, hvor grunnene må vurderes i det enkelte tilfelle.

Aasen uttaler at "[e]tter min oppfatning er det er naturlig å forstå loven slik at dersom den unge gir uttrykk for at hun eller han ikke ønsker at foreldrene orienteres, og viser en plausibel grunn, vil dette i utgangspunktet være tilstrekkelig".¹⁸⁹ Ved å ikke stille for strenge krav vil en i større grad sikre hensynet bak bestemmelsen som er å sikre at ungdom oppsøker helsetjenesten ved behov.

At de med foreldreansvaret i disse tilfellene ikke informeres om barnets møte med helsevesenet gjør at de med foreldreansvaret ikke kan ta en beslutning på barnets vegne.¹⁹⁰ Aasen mener at når foreldrene ikke kan samtykke på barnets vegne må en innfortolke en samtykke rett for barnet i pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4 andre ledd.¹⁹¹ I medhold av pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4 andre ledd vil barn kunne samtykke til blant annet behandling av kjønnssykdommer¹⁹²

Etter § 3-4 tredje ledd skal de med foreldreansvaret gis "[i]nformasjon som er nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret". I dette ligger det at barn på grunn av sin alder og umodenhet vil ha behov for hjelp til å ta beslutninger, samtidig som de med foreldreansvaret vil ha behov for relevant informasjon for å utøve foreldreansvaret på en god måte jf. barneloven § 30.

¹⁸⁹ Aasen (2008) s. 13.

¹⁹⁰ Aasen (2008) s. 12.

¹⁹¹ Aasen (2008) s. 13 og Aslak Syse, *Pasientrettighetsloven med kommentarer*, 3. utgave 1. opplag Oslo 2009 s. 316. Ot.prp. nr. 65 (2005-2006) Om lov om endring i psykisk helsevernloven og pasientrettighetsloven m.v. kap. 6.3.2.4 forutsetter en slik samtykkerett.

¹⁹² Aasen (2008) s. 13

Av forarbeidene går det frem at om et barn tar kontakt for å få råd i spørsmål om lettere psykiske problemer rundt mobbing¹⁹³ vil helsepersonell ikke nødvendigvis måtte gi disse opplysningene videre på grunnlag av unntaket i § 3-4 tredje ledd. Der det gjelder "[m]er alvorlige psykiske lidelser, særlig hvis det er fare for selvskading eller redusert utvikling, omgang med ulovlige rusmidler eller større fysiske skader pga kriminelle handlinger"¹⁹⁴ vil en måtte vise til unntaksbestemmelsen å informere foreldrene.

Barn er gitt en mulighet til å oppsøke helsevesenet og motta behandling etter pasient- og brukerrettighetsloven uten at de med foreldreansvaret får informasjon om konsultasjonen. Dette støtter opp om barns mulighet til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd.

Etter abortloven § 4 er utgangspunktet at "[b]egjæring om svangerskapsavbrudd skal fremsettes av kvinnen selv". Der "hun er under 16 år" skal de med foreldreansvaret gis anledning til å uttale seg "med mindre særlige grunner taler mot det". Ordlyden av "særlige grunner" tilsier at dette er et snevert unntak.

Av merknadene til abortforskriften¹⁹⁵ går det frem at "særlige grunner" må avgjøres av den aktuelle lege eller nemnda som vurderer svangerskapsavbruddet.¹⁹⁶ Vurderingen baserer seg på en "konkret helhets- og rimelighetsvurdering".¹⁹⁷ I denne sammenheng skal en ta i betraktning "kvinnens alder og modenhet, hennes forhold til sine foreldre, om hun bor utenfor hjemmet og om hun forsørger seg selv. Dersom kvinnen aktivt motsetter seg at foreldrene skal få uttale seg, hun har nådd en viss grad av modenhet og det er gode grunner for hennes ønske, for eksempel fordi informasjon til og uttalelse fra foreldrene vil kunne skape alvorlige konflikter mellom kvinnen og foreldrene, bør hennes ønske respekteres".¹⁹⁸

En like klar uttalelse fra lovgiver om innholdet i vurderingen av barns selvbestemmelsesrett burde foreligget etter barnevernlovens § 4-4 andre og fjerde ledd.

Etter abortloven § 4 første ledd jf. § 9 bokstav a kan jenta i samråd med fylkesmannen beslutte å foreta abort der barnet er under 16 år. Unntaket hvor en kan unnlate å informere foreldrene i § 4 første ledd annet punktum er snevert, men gir likevel uttrykk for at barn kan

¹⁹³ Ot. prp. nr. 12 (1998-1999) Lov om pasientrettigheter, s. 131.

¹⁹⁴ Ot. prp. nr. 12 (1998-1999) s. 131.

¹⁹⁵ Forskrift av 15. juni 2001 nr. 635 om svangerskapsavbrudd (abortforskriften) § 12.

¹⁹⁶ Abortforskriften, merknad til de enkelte bestemmelser, kap. 2, § 5

¹⁹⁷ Abortforskriften, merknad til de enkelte bestemmelser, kap. 2, § 5.

¹⁹⁸ Abortforskriften, merknad til de enkelte bestemmelser, kap. 2, § 5

ta store beslutninger uten å involvere de med foreldreansvaret etter barneloven § 30. Selv om det er ulikheter mellom de beslutninger som tas etter abortloven § 4 og barnevernloven § 4-4 andre ledd vil en kunne se tilbake til lovgivers betraktninger når en vurderer i hvilken utstrekning barn mellom 12 og 14 år bør kunne samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd.

Gode grunner taler for at barn over 12 år i ikke ubetydelig grad gis mulighet til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd. Forutsetningen er at barneverntjenesten har vurdert barnets alder og modenhet mot den aktuelle saken og kommet til at det til være til barnets beste å tilby hjelpetiltaket.

4.3.6 Bør barneverntjenesten tilby hjelpetiltak der de med foreldreansvaret motsetter seg tiltaket

Det følger av barneloven § 4-1 at det ”skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet”. Av ordlyden følger det at hensynet til barnet er det overordnede hensynet.

Forarbeidene uttaler at ”[b]are de momenter som har betydning for barnet skal trekkes inn ved vurderingen, og det skal ikke legges vekt på hensynet til foreldrene i de tilfelle hvor foreldrenes og barnets interesser er motstridende.¹⁹⁹

Utgangspunktet er at barneverntjenesten skal tilby det hjelpetiltaket som de mener er til barnets beste. Der de med foreldreansvaret motsetter seg hjelpetiltaket barneverntjenesten mener er det beste for barnet må barneverntjenesten vurdere om det på tross av dette vil være til barnets beste å tilby det aktuelle tiltaket. Kompromissløsninger kan fremme hensynet til barnets beste, men kan også gå på tvers av hensynet barnets beste.

Der igangsettelse av hjelpetiltak vil øke konfliktnivået mellom barnet og de med foreldreansvaret kompliseres saken og kravet til barnets alder og modenhet økes. Hvorvidt barneverntjenesten skal tilby et hjelpetiltak de med foreldreansvaret motsetter seg er en vurdering barneverntjenesten må foreta i de enkelte tilfeller.

¹⁹⁹ Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 28

5 Avsluttende merknader

I behandlingen av spørsmålet om barns rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd har jeg kommet inn på spørsmål hvor det er behov for en avklaring fra lovgiver. Jeg vil påpeke noen av de områdene hvor behovet gjør seg gjeldene.

Det første behovet som melder seg er nødvendigheten av å avklare våre forpliktelser etter FNs barnekonvensjon.

I NOU 2011:20 refererer utvalget til Andersen²⁰⁰ som reiser spørsmålet: ”Er det for eksempel i tråd med barnekonvensjonen å se bort fra en 15-åring ønske om å bortplasseres fra et hjem som han selv opplever det som vanskelig å bo i”.²⁰¹ Utvalget er av den oppfatning at ”[s]pørsmålet om forholdet til barnekonvensjonen er uavklart fordi barnekomiteen ikke har tatt et slikt spørsmål opp til behandling”.²⁰² Etter min mening er Norge forpliktet til å avklare forholdet til barnekonvensjonen uavhengig av om barnekomiteen har tatt stilling til spørsmålet, og at dette bør gjøres ved neste anledning.

I oppgaven er jeg kommet til jeg at det ikke er en motsetning at barn under 15 år har rett til å samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd og det at barnet ikke har partsrettigheter etter barnevernloven § 6-3 andre ledd. Svaret er imidlertid ikke opplagt. En avklaring fra en autoritativ rettskilde som lovtekst eller høyesterettsdom kan være av stor betydning. Den omstendighet at barn uttrykkelig gis rett til å samtykke til hjelpetiltak kan medføre at barn som ellers ikke ville fått hjelp tilbys hjelpetiltak.

Barnevernloven § 6-3 andre ledd er omdiskutert av flere grunner, og det er behov for å avklare om en bør beholde bestemmelsen slik den er i dag. Stang stiller spørsmålsteget ved bakgrunnen for at barn som er 12 år eller eldre ikke skal ha partsrettigheter.²⁰³ Søvig mener at barnevernloven § 6-3 andre ledd annet punktum må tolkes utvidende slik at ikke bare Fylkesnemnda, men også barneverntjenesten kan ”innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller” jf. § 6-3 andre ledd.²⁰⁴ Søvig argumenterer med at ”[e]tter mitt skjønns bør

²⁰⁰ NOU 2011:20 s. 100 viser til Andersen (2011) s. 31. Stang (2007) s. 348-349 uttaler seg i samme retning som Andersen.

²⁰¹ NOU 2011: 20 s. 100.

²⁰² NOU 2011: 20 s. 100.

²⁰³ Stang (2007) s. 109.

²⁰⁴ Søvig (2009) s. 64

praksis legge seg på en liberal linje, særlig der hvor partsstatus er nødvendig for å sikre en reell involvering av barnet i samsvar med BK art. 12.” Andersen er enig med Søvig og uttaler ”[e]tter mitt skjønn vil det åpenbart være et behov for å kunne gi barn under 15 år partsrettigheter i en sak etter bvl. § 4-4 der hvor barnets interesser går på tvers av foreldrenes interesser”.²⁰⁵ Av denne grunn etterlyser Andersen en lovendring hvor lovgiver presiserer at barneverntjenesten kan innvilge partsrettigheter etter barnevernloven § 6-3 andre ledd.

I spørsmålet om barn kan samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 er det behov for å avklare rollen til de med foreldreansvaret der de er barnets verge jf. vergemålsloven § 16. Der barnet ønsker å samtykke til et hjelpetiltak, og de med foreldreansvaret motsetter seg tiltaket, kan en spørre om vergen ”har en interesse i saken som strider mot interessene til den som er under vergemål” jf. vergemålsloven § 34. Etter vergemålsloven § 34 andre ledd skal det i tilfelle ”oppnevnes en midlertidig verge” etter § 27. Å benytte vergemålsloven for å kunne tilby hjelpetiltak der de med foreldreansvaret motsetter seg dette kan ha en positiv effekt, men kan samtidig bidra til å gjøre rettstilstanden mer uoversiktlig.

Min mening er at det er behov for en helhetlig gjennomgang av barns rettsstilling rundt spørsmålet om barn kan samtykke til hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre og fjerde ledd.

²⁰⁵ Andersen (2011) s. 66.

Litteraturliste

BØKER

Backer, Inge Lorange, *Barneloven, kommentarutgave*, 2. utgave, (Oslo 2008).

Bendiksen, Lena R.L. og Haugli, Trude, *Sentrale emner i barneretten*, (Oslo 2014)

Høstmølingen, Njål, Kjørhold, Elin Saga og Sandberg, Kirsten, *Barnekonvensjonen, barns rettigheter i Norge*, 2. utgave, 2. opplag 2013 (Oslo 2012). (referert til som Haugli 2012, Høstmølingen 2012, Smith 2012 og Sandberg 2012).

Kjønstad, Asbjørn, *Innføring i trygderett*, 4. utgave (Oslo 2009).

Smith, Lucy og Lødrup, Peter, *Barn og foreldre*, 7. utgave (Oslo 2006).

Sandberg, Kirsten, *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse*, (Oslo 2003)

Stang, Elisabeth Gording, *Det er barnets sak. Barnets rettsstilling i sak om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4*, (Oslo 2007).

Syse, Aslak, *Pasientrettighetsloven med kommentarer*, 3. utgave 1. opplag (Oslo 2009)

Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 3. utgave 2011, 2 opplag 2013, (Bergen 2011)

JURIDISKE ARTIKLER

Andersen, Njål Wang, *Ungdoms rett til selvbestemmelse og medvirkning under plasseringssaken og under opphold i helse- og sosialinstitusjon*. Bergen: Universitetet i Bergen (2011). Vedlegg til NOU 2011: 20 *Ungdom, makt og medvirkning*.

Bendiksen, Lena R.L. og Haugli, Trude, "Hvor ble det av gutten?", *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, nr. 1-2/2010 s. 60-80.

Søvig, Karl Harald, "Barns rettigheter på barnets premisser- utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett. En utredning gjort på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet", *Det juridiske fakultets skriftserie, UiB nr. 115 2009*, Bergen 2009.

Aasen, Henriette Sinding, "Barns rett til selvbestemmelse og medbestemmelse i beslutninger om helsehjelp", *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2008-1 s. 4-27

-Smith, Lucy, "Nyere utvikling i barneretten", *Tidsskrift for Familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2008-2 s. 84-94.

LOVER

-Lov av 8. april 1981 nr. 7, Lov om foreldre og barn (Barnelova)

-Lov av 17. juli 1992 nr. 100, Lov om barneverntjenester (Barnevernloven)

-Lov av 13. juni 1975 nr. 50, Lov om svangerskapsavbrudd (Abortloven)

-Lov av 2. juli 1999 nr. 62, Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (Psykisk helsevernloven)

-Lov av 21. mai 1999 nr. 30, Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

-Lov 02. juli 1999 nr. 63, Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

FORSKRIFTER

Forskrift av 15. november 2011 nr.1103 om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon (Rettighetsforskriften)

Forskrift av 15. juni 2001 nr. 635 om svangerskapsavbrudd (abortforskriften)

ODELSTINGSPROPOSISJONER (Ot.prp.) og PROPOSISJON TIL STORTINGET (Prop. L)

Prop. 106 L (2012-2013) Endringer i barnevernloven.

Ot.prp. nr. 104 (2008-2009) Om lov om endring i barnelova mv. (flytting, delt bosted, samvær, vold mv.).

.Ot.prp. nr. 65 (2005-2006) Om lov om endring i psykisk helsevernloven og

pasientrettighetsloven m.v.

Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) Om lov om endring av menneskerettsloven mv. (Innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov).

Ot.prp. nr. 12 (1998-1999) Lov om pasientrettigheter.

Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) Om lov om barneverntjenester.

Ot.prp. nr. 38 (1974-1975) Om lov om svangerskapsavbrudd.

Ot.prp. nr. 62 (1979-1980) Om lov om barn og foreldre (Barneloven).

NORGES OFFENTLIGE UTREDNINGER (NOU)

NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet (Raundalenuutvalget).

NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning.

NOU 2008:9 Med barnet i fokus- en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær.

NOU 1985:18 Lov om sosiale tjenester mv. (Sosiallovutvalget)

NOU 1977:35 Lov om barn og foreldre (barneloven)

RAPPORTER

-Dokument 16 (2011-2012) Rapport til Stortingets presidentskap fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven, avgitt 19. desember 2011.

HØRINGSNOTAT

Høringsnotat om forslag om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 20. oktober 2014 (publisert på: <http://www.regjeringen.no/pages/38844769/Hoeringsnotat.pdf>).

AVGJØRELSER I HØYESTERETT

Rt. 2012 s. 1985 (Rettskildemessige vekten av barnekomiteens generelle kommentarer)

Rt. 2010 s. 1313 (Uttalte seg om anvendelsen av barnekonvensjonens art. 3 nr. 1)

Rt. 2009 s. 1261 (Den rettskildemessige vekten av barnekomiteens generelle kommentarer)

Rt. 2006 s. 1308 (Høyesterett kom inn på spørsmålet om vekten av et barns mening).

Rt. 2005 s. 624 (Høyesterett kom inn på spørsmålet om vekten av et barns mening).

Rt. 2004 s. 999 (Høyesterett kom inn på spørsmålet om vekten av et barns mening).

Rt. 2001 s. 1006 (Rettskildemessige vekten av barnekomiteens tilbakemelding på myndighetenes rapport etter art. 45 bokstav d).

Rt. 1991 s. 74 (Etterarbeid som rettskilde).

Rt. 1990 s. 874 (Etterarbeid som rettskilde).

KONVENSJONER

Convention on the Rights of the Child (barnekonvensjone)

Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989 entry into force 2 September 1990, in accordance with article 49

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende frihetene)

Rome, 4. November 1950.

BARNEKOMITEENS FORSLAG OG GENERELLE ANBEFALINGER ETTER BARNEKONVENSJONENS ART. 44

Barnekomiteens avsluttende merknader finnes på nettsiden: <http://tb.ohchr.org/default.aspx>

(På nettsiden kan en søke frem alle barnekonvensjonens dokument om Norge)

Committee on the Rights of the Child, Fifty-third session, 11-29 January 2010, Concluding observation: Norway, CRC/C/NOR/CO/4. (Barnekomiteens avsluttende merknad til Norges 4. rapport sendt inn i medhold av barnekonvensjonens art. 44).

Committee on the Right of the Child, thirty-ninth session, 3. June 2005, Concluding observation: Norway, CRC/C/15/Add.262 Barnekomiteens avsluttende merknad til Norges 3. rapport sendt inn i medhold av barnekonvensjonens art. 44).

-Committee on the Right of the Child, twenty-fourth session, 28. June 2000, Concluding observation: Norway, CRC/C/15/Add.126 (Barnekomiteens avsluttende merknader til Norges 2. rapport)

BARNEKOMITEENS GENERELLE KOMMENTARER

Committee on the rights of the child- General Comment er publisert på:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11

General Comment No. 4 (2003), Adolescent Health and Development in the Context of the Convention on the Rights of the Child (UN doc. CRC/GC/2003/4)

General Comments No. 6 (2005), Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (UN doc. CRC/GC(2005/6).

General Comment No. 8 (2006) The right of the child to protection from corporal punishment and other cruel or degrading forms of punishment (arts. 19; 28, para, 2; and 37, inter alia) (UN doc. CRC/C/GC/8)

General comment No. 12 (2009), The right of the child to be heard (UN doc. CRC/C/GC/12)

General Comment No. 14 (2013), On the rights of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para, 1) (UN doc. CRC/C/GC/14).

Committee on the Rights of the child, Provisional Rules of Procedure, U.N. Doc. CRC/C/4/Rev.1 (2005).

AVGJØRELSER I DEN EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETSDOMSTOL

EMDs dom av 3. oktober 2014 *Jenuesse* mot Norge.

EMDs dom av 28. juni 2011 *Nunez* mot Norge.

EMDs dom av 25. september 2008 *K.T.* mot Norge.

EMDs dom av 8. juli 2003 *Sommerfeld* mot Tyskland.

EMDs dom av 8. juli 2003 *Sahin* mot Tyskland.

EMDs dom av 26. februar 2002 *Kutzner* mot Tyskland.

KILDER PÅ INTERNETT

Norsk lovkommentar: www.Rettsdata.no.

Norsk lovkommentar Barneloven:

http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?bid=direct&s_terms=barneloven&sDest=gL19810408z2D7

Dagbladet:

<http://www.dagbladet.no/2014/12/06/nyheter/politikk/innvandring/samfunn/asylpolitikk/36603086/> (Kommende forskrift synes å styrke hensynet til barnets beste i saker om mindreårige asylsøkere som har vært lenge i Norge (lest 6. desember))

Vedlegg

Brev fra barne-og familiedepartementet til advokat Knut Lindboe 6. mars 1995.

DET KONGELIGE BARNE- OG
FAMILIEDEPARTEMENT

Saksbehandler, innvalgstelefon

Kari M. Ofstad, 22 34 25 39

Avskrevet

Vår dato

6. mars 1995

Deres dato

10.11.94

Vår referanse

94/05098

Deres referanse

-002

Advokat Knut Lindboe
Prinsensgt. 22
0157 OSLO

KOPI

SAMTYKKE TIL FRIVILLIGE HJELPETILTAK, JF. BARNEVERNLOVEN § 4-4

Vi viser til brev av 10. november 1994 vedrørende ovennevnte.

Etter Barne- og familiedepartementets oppfatning har ikke barneverntjenesten adgang til å plassere barn utenfor hjemmet mot foreldrenes samtykke uten særskilt lovhjemmel. Dette må gjelde uavhengig av om barnet i henhold til § 6-3 kan utøve partsrettigheter og uavhengig av om barnet selv samtykker til plasseringen.

Barnevernloven § 4-26 inneholder særskilt hjemmel til å plassere barn i institusjon på grunnlag av barnets eget samtykke når barnet har fylt 15 år. Lovens § 4-4 inneholder ingen tilsvarende hjemmel til å plassere barnet utenfor hjemmet mot foreldrenes samtykke. Plassering av barn utenfor hjemmet mot foreldrenes samtykke utover de tilfelle som er omhandlet i lovens § 4-26, forutsetter derfor, slik vi ser det, at det treffes tvangsvedtak mot foreldrene etter f.eks. barnevernloven § 4-12.

Med hilsen

Tone G. Smith
Tone G. Smith (e.f.)

Kari Ofstad
Kari Ofstad

Postadresse

Kontoradresse

Telefon

Telefaks